

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.

Pe jumătate an 14.— „

Pe 3 luni . . . 7.— „

Pe o lună . . . 2.40 „

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci

Telefon

pentru oraș și interurban

Nr. 750.

REDACTIA

și

ADMINISTRAȚIA

Strada Zrinyi N-rul 1/a

INSERTIUNILE

se primesc la administrație.

Mulțumite publice și Loc

deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrise nu se înapoiază.

ROMÂNUL

Declarație.

Pe timpul discuției parlamentare a trativelor dintre contele Ștefan Tisza și comitetul executiv al partidului național român din Ungaria și Transilvania, deputatul dietal Dr. Alexandru Valda-Voevod în conferența clubului a destăinuit cum a fost împrejmuț de agentul provocator Dulkskovits în urma manoperei guvernului. L-am rugat să renunțe la desvălirea în publicitate a acestor machinațiuni detestabile, deoarece nu voiam să se tulbure discuțiile din chestiune, mai ales că atât comisiunea de zece, cât și ministrul-președinte contele Ștefan Tisza s'au obligat la desăvârșită loialitate. Amicul și colegul nostru d. Dr. Alexandru Vaida-Voevod s'a conformat dorinței noastre, deși era adânc indignat, că tocmai sub masca unui popor de aceleași suferințe s'a făcut încercarea de a compromite sentimentele sale bine cunoscute de credință față de monarhie.

Revoltați și adânc mâhniți am aflat despre leșirea incalificabilă a ministrului-președinte contele Ștefan Tisza și consternați vedem, că pe baze atât de șubrede susține o acuză atât de gravă în loc să răspundă loialității noastre cu aceeași loialitate. Ca bărbat de stat cu mare răspundere avea datoria să dea deplină satisfacție celui acuzat pe nedreptul.

Atitudinea ministrului președinte contele Ștefan Tisza face impresia, că ține cu orice preț să ne prezinte ca rusofili. Probabil ar dori, că dacă arde casa lui, să ardă și a noastră. Dar deputatul Dr. Alexandru Vaida-Voevod a exprimat în discursul său vederile partidului nostru și ale întregului neam românesc și dela această politică nici de hatărul contelui Ștefan Tisza nu ne vom abate. Noi ne identificăm cu amicul și colegul nostru Dr. Alexandru Vaida și regretăm adânc că evenimente grele ne sînt departe și nu am putut sări momentan la ajutorul lui.

Sătmar, 25 Aprilie.

Dr. TEODOR MIHALI,

Dr. ȘTEFAN C. POPP.

deputați în camera ungară.

Sinoadele eparhiale.

Arad, 25 Aprilie.

Măine se întrunesc iar sinoadele celor trei eparhii ortodoxe românești din Sibiiu, Arad și Caransebeș. Frunțașii acestei biserici, proci și mireni, se vor aduna iar în cele trei metropole românești să chibzuiască împreună cu arhieriei asupra intereselor celor trei eparhii.

Ar fi banal să insistăm, la acest loc, curat numai de dragul uzului gazetăresc asupra sinoadelor eparhiale din acest an îmblătind paiele atât de îmblătite deja despre interesele mari naționale, cari sunt date în grija celor trei eparhii românești. N'o să cheltuim hârția atât de îngustă a acestui ziar cu asemenea vorbărie convențională, dar' ne vom face datoria noastră de reflector al sentimentului obștei românești față de înaltele corporațiuni, cari se vor întruni la Dumineca Tomii și mai vârtos față de mandatarii credincioșilor, deputații sinodali, cari oricât de mult s'ar validita la alegeri dorințele câte-odată foarte neîntemeiate ale Arhieriei, totuși, în cele din urmă, au să reprezinte nu exclusiv respectul cucernic față de capetele încoronate ale bisericii, ci dorința mandanților și interesele reale ale vieții noastre naționale românești, de care nu se poate despărți ori depărta biserica fără primejdia peirii.

Făcându-ne această datorie va trebui să abandonăm și frazele cu generalizarea chestiunilor, cari se accentuiază mereu fără a li se da o soluție posibilă și practică, ci mai vârtos ne mărginim a indica problemele reale, cari pretind rezolvirea lor chiar acum în sinoadele zilelor apropiate. Și atunci suntem necesați a vorbi în special la adresa fiecărui sinod eparhial în parte.

Există totuși o chestiune generală a mitropoliei întregi, a tuturor celor trei sinoade eparhiale: ea este chestia unei preparandii de fete. E adevărată rușine pentru biserica ortodoxă română din patrie lipsa acestui institut de cultură. Episcopii perorează foarte adesea despre familie temelie societății și a bisericii, o familie mare și asta. Se țin discursuri și mai vârtos dese toaste despre femeia română, despre mama Grachilor, despre creșterea mamelor fiitoare și am văzut la Arad lupta curat eroică a celor ce au scăpat școala de fete din brațele ucigătoare ale protectorului, care cu „orfana din munți” pe buze pusese toate bețele lumii în roata slăbuță, care purta leagănul acelei școale.

Consistorul arhidiecezan, așa știm, s'a adresat în chestia asta consistoarelor dela Arad și Caransebeș făcându-se luntre și punte pentru înființarea unei preparandii de fete. Lăudăm consistorul din Sibiiu pentru insistența sa. N'o cere școala pentru sine. Fie la Arad, fie la Caransebeș. Numai să fie. Nu este lipsă de prea mare bunăvoință ca ea să

se facă. Numai cât de puțină înțelegere și suflet cu adevărat românesc. În Arad există școala veche de fete, s'ar putea prea ușor transforma într'o preparandie de fete în legătură cu internatul existent. Profesori sunt, profesoare sunt, puțin ar mai lipsi. Ori să se decidă Caransebeșul a renunța la institutul său preparandial unindu-l cu cel din Arad și ridicându-se acolo preparandia de fete cu ajutorul mitropoliei întregi cerându-se dela guvern întregirea salariilor profesionale. Fiind vorba de fete chestia nu prezintă greutatea prea mari. Oricum însă preparandia de fete trebuie să se facă și generația de acum a conducătorilor noștri s'ar arăta nevrednică de necesitățile timpului lor, dacă nu vor crea această instituție, de care acum e lipsa cea mai mare.

La Sibiiu sinodul arhidiecezan fără îndoială are să facă ordine la „Telegraful Român”. Nu pot crede ca Excelența Sa părintele Mitropolit să-și păteze amurgul frumoasei sale vieți tolerând mai departe ineptiile organului politico-bisericesc din sediul mitropoliei ortodoxe, care ne face biserica de răsul lumii și nedumirește preoțimea încurcată și de altfel în lațurile unei lumi noi, în care de aci înainte sunt a se tresa cărările cari să o scoată din primejdiiile unor rătăcirii nimicitoare. „Telegraful Român” ori este foaie politică și atunci are să facă politica românească ori este foaie exclusiv bisericească și atunci să-i dea politicii bună pace. Dar opinia publică românească nu va mai suferi ca în acelaș organ alături de scrisul lui Dr. Ioan Lupaș să citească pe Mangra Vazu.

Chestia culturală are să primeze toate micile mizerii ale preocupărilor noastre de zi și privirea sinoadelor eparhiale trebuie să fie înălțată pe culmi mai ridicate, de unde să vadă departe trecând peste vrăful de hârtie al „rapoartelor” adeseori anume îngrămădite în fața nebănuitorilor deputați sinodali. Chestia școalei românești este cea mai de căpetenie problemă a bisericii române din Ungaria și Transilvania. Iam proximus ardet Ucalegon. Lipsa grozavă de învățători în dieceza Aradului mai ales trebuie să preocupe sinodul eparhial de aici. Episcopul nu-și va cunoaște datoria și sinodul n'ar fi vrednic de încrederea obștei, dacă împreună nu vor ști să afle remediul năpastei, ce a dat peste școala confesională din această eparhie. Internatul din Beiuș și cel din Timișoara, catehizarea elevilor dela școalele străine, catehizare faptică nu pentru ochii lumii, cultivarea în limba și credința românească a ucenicilor dela comerț și meserii sunt pentru viitorul neamului nostru chestii mult mai importante, decât toate rapoartele generale și speciale ale consistoriilor ori discuțiile asupra cercurilor de competență ale unora și ale altora.

Nu vom insista astădată asupra chestiei

de prea mare importanță a unei organizări potrivite a preoției în cadrele Statutului-Organic al marelui Andrei. Pentru rezolvirea acestei probleme grele se recere încă limpezirea ideilor, dar ea bate deja destul de simțitor la poarta necesităților reale ale bisericii noastre răsăritene.

Și încă un cuvânt sincer.

Deceniile trecute au fost agitate foarte mult de regretabile lupte interne în sânul bisericii noastre ortodoxe din patrie. În focul acestor lupte, spre paguba evidentă a intereselor bisericesti, s'a știrbit autoritatea episcopală. Cu ajutorul lui Dumnezeu aceste lupte au încetat și cei mai buni fii ai bisericii și-au pus în cumpănă toate energiile lor pentru înălțarea respectului cuvenit față de arhieriei, prea bine cunoscând valoarea principiului autorității în lumea morală, care prin excelență este lumea bisericii. Dar din acest bine a răsărit un alt rău. Unii dintre factorii constitutivi ai bisericii, evident în lipsa unei înțelegeri mai profunde a rostului lor, au confundat ordinea dorită de toți cu slugărnicia otrăvitoare a ori-cărei evoluții normale și în îngustimea concepției lor despre buna rânduală și-au asumat proceduri de prost absolutism bizantin, care amenință deja din nou pacea bisericii, restabilită atât de greu și prin atâtea jertfe. Indiciile acestei stări de lucruri n'au ajuns încă la suprafață, marea e liniștită, dar adâncimile ei încep a se turbura. Din adâncul sufletului dorim să știm ferită biserica românească de repetarea furtunilor abia liniștite și acest gând curat îl transmitem tuturor acelor cari au ochi de văzut și urechi de auzit.

Cei patruzecișopt de ani de domnie al regelui Carol și avântul economic al României.

DE GEORGE MOROIANU.

Cu mândrie și cu adâncă satisfacțiune trebuie să privească Majestatea Sa regele Carol la cei 75 de ani ai nobilei Sale vieți, atât de bine împlinită, și la cei 48 de ani de glorioasă și rodnică domnie.

Chemat la tronul României prin unanima voință a poporului, în niște împrejurări din cele mai grele, spre a pune capăt luptelor

pentru domnie ale familiilor boeresti din cele două principate dunărene unite, și a întemeia o dinastie ereditară puternică înăuntrul și respectată în afară, principele Carol a primit coroana ce i se oferea, și a plecat în România străbătând cu mari pericole, Austria, atunci în război cu Prusia. — În clasicul discurs ce noul suveran l'a rostit atunci în catedrala metropolitană din București, în fața reprezentanților națiunii, Măria Sa a zis între altele următoarele cuvinte profetice: „Din clipa aceasta toate sunt comune între noi, încredeți-vă în mine, precum eu mă încred în voi. — Numai Dumnezeu știe ce ascunde viitorul patriei noastre, din partea noastră să ne mulțumim a ne face datoria.”

Implinirea datoriei în mod constant până la capăt și în toate împrejurările, a fost po-doaba cea mai aleasă, între atâtea virtuți, cari strălucesc în lunga domnie a regelui Carol. M. S. și-a ținut cu prisosință cuvântul dat poporului Său, muncind zi și noapte cu o stăruință de fier la dezvoltarea politică și militară, la înălțarea culturală și la întărirea economică și financiară a noiei Sale patrii. Și tot cu aceiași uimitoare putere de muncă lucrează și astăzi bătrânul rege la ridicarea țării și a poporului a căror guvernare o conduce cu atâtea înțelepciune de patruzecișopt de ani. Cine trece pe lângă palatul regal din București seara după zece, vede mai totdeauna lumină în biblioteca suveranului. Regele este încă la muncă, la datorie, pe când supușii Lui și-au întrerupt de mult ocupațiunile zilnice, alergând acum nepăsători pe străzile sgomotosului oraș...

Ce enorme progrese a făcut România sub domnia regelui Carol se va vedea din unele cifre și date informative ce vom da mai la vale.

La venirea regelui în țară, comerțul internațional al României abia atingea vr'o sută cincizeci de milioane, din care mult peste jumătate reprezenta importul. Acest import se făcea în marea lui majoritate din monarhia austro-ungară, și în cantități mai mici din Angliera și Franța. Exportul era mai puțin important, și consta mai ales din animale, produse animale și din oarecari cantități de cereale. De deplină libertate comercială, se bucură România numai de vr'o treizeci de ani, adecă dela pacea dela Adrianopol din 1829, când a început să-și exporte și în Occident

produsele ei. Până atunci România era silită să-și trimită toate prisosurile de cereale și de animale Turciei, care le plătea cu prețuri derizorii, căci își rezervase acest drept de secol, prin tratate speciale.

Cu era nouă agricultura și comerțul au început a lua un avânt necunoscut până atunci, dezvoltându-se în mod extraordinar, așa încât exportul cerealelor române și al derivatelor lor reprezintă astăzi peste cinci sute milioane de lei anual. În privința porumbului și chiar și a grâului România influențează cu recoltele ei prețurile de pe toate piețele de importatiune europene.

Petrolul abia fusese descoperit la venirea regelui în țară și astăzi România este a doua țară producătoare de petrol în Europa, posedând una din cele mai înfloritoare industrii petrolifere, în care sunt plasați aproape o jumătate de miliard de lei. Producția anuală a petrolului în România atinge două sute de mii de vagoane, din care se exportă pentru o valoare de peste o sută de milioane anual.

În privința celorlalte industrii, a celor manufacturiere mai ales, România deși importă încă din străinătate mari cantități de asemenea articoli, ea a reușit să-și creeze și o industrie proprie, care pune actualmente la dispoziția consumătorilor interni produse în valoare de patru până la cinci sute de milioane anual.

Căile ferate, cari nu existau la venirea regelui în țară, străbat azi România în diferite direcțiuni pe o lungime de 3600 Km. și actuala lungime se va dubla peste câțiva ani prin noile linii ce sunt puse actualmente în construcție.

Portul Constanța dela Marea Neagră este construit pe baze largi și provăzut cu cele mai moderne mijloace tehnice pentru înlesnirea exportului de cereale și petrol. El posedă magazine și silosuri în cari se pot înmagazina deodată mai multe mii de vagoane de cereale. Constanța posedă de asemenea imense rezervoare de petrol de un conținut de cinci sute de vagoane fiecare, cari primesc petrolul dela locul de producțiune prin conducte de metal — pipe line-uri. — Din rezervoare, tot prin ajutorul conductelor, petrolul este introdus apoi în vapoarele exportatoare, cari-l transportă în diferite părți ale lumii.

Pe un teren important al vieții economice, adecă pe acela al navigațiunii comerciale,

Folleton științific.

Tuberculoza.

O statistică îngrijitoare. — Contagiunea și ereditatea. — Cum se face contagiunea. — Tratatamentul tuberculozei.

Tuberculoza este o boală, care se caracterizează prin formarea, în organismul omenesc, a unor produse noi, numite *tuberculi*. Urmările formării acestor tuberculi sunt două: 1) organele în cari s'au produs nu mai funcționează; 2) produc otrăvuri cari năpădesc organismul.

Tuberculoza poate să se producă în ori care parte a corpului: în oase, în închieieturi, în meninge, în ficat, în rinichi etc. Iar mai cu deosebire tuberculoza se face în plămâni.

Tuberculoza este cel mai teribil flagel modern. După o statistică nouă, în Franța în fiecare an seceră 150 mil de vieți. În plus, mii și mii de bolnavi, mii și mii de persoane cari din această boală nu pot munci. După aceiași statistică, în Franța sunt dela 700 la 800 mii de bolnavi de tuberculoză.

Epidemiile de holeră din Franța, din anii 1832, 1848 și 1853, au făcut 350 mil de victime;

tuberculoza face în doi ani acelaș număr, căci Franța este una din țările cele mai bătute de acest flagel. Dr. Brouardel a socotit că în fiecare an, la 10 mil de locuitori, mor de tuberculoză 30 în Franța, 40 în Rusia, 22 în Germania, 13 în Anglia.

Tuberculoza este o boală contagioasă. Încă din 1865, doctorul francez Villemin spusese că tuberculoza poate fi inoculată și că produsele tuberculare sunt virulente. Astfel, Villemin a fost inițiatorul teoriei moderne a tuberculozei, iar Koch în 1882, cu descoperirea microbului care poartă numele său, a confirmat cele spuse de Villemin.

În unele țări ale Europei de sud, tradiția populară a păstrat ideea contagioșității tuberculozei, și un edict al regelui Ferdinand al IV al Spaniei (1450) și unul al lui Filip IV regele Neapolului ordoană ca hainele și locuințele tuberculoșilor să fie supravegiate și curățite. Din cauza acestor tradiții și edicte, Chateaubriand, când a fost la Roma în 1833 cu d-na de Baumont bolnavă de tuberculoză, se plânga de măsurile luate contra lor. Tot asemenea în 1839 se plânga Georges Sand, care însoțea pe Chopin în Italia.

Pe vremea aceea, în Franța tuberculoza era

socotită o boală ca reumatismul, adică o boală constituțională.

Ereditatea are o mare influență în transmiterea tuberculozei; astăzi, însă se știe în ce chip lucrează ereditatea.

Ereditatea nu transmite germenul boalei, copilul nu se naște tuberculos, ci ereditatea prepară numai terenul copilului, moștenit dela părinți bolnavi. La aceasta se mai adaogă locuința împreună cu bolnavii, din cari apoi, rezultă contagiunea.

Totuși, să nu se creadă că tuberculoza se poate lua cu ușurința cu care se ia difteria sau scarlatina; ci contactul cu tuberculoșii, numai repedit și prelungit, este dăunător. Pe de altă parte, nu toate manifestările tuberculozei sunt contagioase: o meningită, o coxalgie, nu sunt de temut, deoarece microbul este închis în profunzimile organismului. Pe de altă parte, tuberculoza rinichiului, sau tuberculoza intestinului nu sunt tot așa de periculoase ca și cea pulmonară deoarece, microbii sunt eliminați prin evacuarea produselor acestor organe.

Se poate ca în plămâni, microbii să fie închiși, și atunci tuberculoza nu mai este contagioasă, astfel cum se întâmplă în stadiul întâi al boalei. Mai târziu, când leziunile plămânilor cresc, când se ulcerează, atunci mi-

căruia alte state de mult i-au dat toată atențiunea, România a rămas însă mult îndărât. Costul transportului mărfurilor importate și exportate de România reprezintă anual frumoasa sumă de 60—70 de milioane, din cari abia trei la sută cad pe vasele românești. În curând însă se va aduce și pe acest teren o îndreptare, căci atât statul cât și particularii poartă actualmente acestei chestii un deosebit interes. De curând s'a înființat în București o puternică societate românească de navigațiune comercială cu un capital de treizeci de milioane de lei, care va lansa chiar în toamna aceasta mai multe vase de tonaj mare pentru înlesnirea importului și exportului.

Finanțele României sunt din cele mai prospere și au făcut imense progrese în ultimii cincizeci de ani. Puțin înaintea venirii regelui Carol, România făcuse primul ei împrumut în străinătate cu o dobândă de 18%, zi optsprezece la sută. Ce diferență între atunci și azi, când statul român poate împrumuta cu înlesnire sute de milioane cu 4¹/₂ și 4%. Renta română este căutată și apreciată pe toate piețele mari financiare, și anul trecut ea a fost admisă și la marea bursă din Londra, împrejurare care deschide creditului de stat al României mari perspective pentru viitor.

Veniturile statului român, cari abia atingeau la venirea regelui Carol vr'o șaizeci de milioane, se urcă azi la frumoasa sumă de șase sute de milioane, cifră susceptibilă mereu de dezvoltare, grație prosperității continue a diverselor ramuri de activitate economică, și a marelui creșteri a populațiunii. Cum populațiunea unei țări este prin ea însăși un element economic de prima importanță, adăugăm că la venirea la tron a regelui Carol erau în România circa patru milioane de locuitori, iar azi Majestatea Sa domnește peste aproape opt milioane de Români.

Toate aceste progrese n'au fost posibile decât mulțumită stabilității îndelungei și rodnicei domnii a regelui Carol, care ajutat de o pleadă de oameni de stat, a căror capacitate ar fi făcut cinste ori cărei țări apusene, — și nu voi menționa aici decât pe cei mai iluștrii dintre cei morți cum au fost marele Ion Brătianu, înțeleptul Lascar Catargi, Mi-

hail Kogălniceanu mândrul și genialul ministru de externe al războiului neatârării, Ion Ghica, Alexandru Lahovari etc. etc. — a reușit să întemeieze România de azi, făcând din ea un stat puternic și respectat.

Trăiască regele în pace și onori!

Inarmările române. Sub acest titlu „Pester Lloyd” aduce în numărul său dela 23 c. un articol evident inspirat din cercurile militare ale monarhiei noastre. Incheierea ce o face autorul articolului este însă deosebit de caracteristică pentru dispoziția ce pare a stăpâni anumite cercuri ale monarhiei, căci ar trebui mai curând să se bucure de sporirea forței armate a României, decât să lase a se întrevădea o indispoziție, dacă nu chiar îngrijorare față de formidabila putere de apărare a vecinului stat „aliat”. — Dar să lăsăm cuvântul de apreciere a forței armate a României pentru viitorul apropiat, autorului, care spune după cum urmează:

„Încă în anul trecut România a făcut începutul unei sporiri a armatei sale în felul, că a urcat serviciul militar dela 21 la 25 de ani (dela anul 21 până la anul 46 de etate implinită).

De prezent acest stat procedează la o grandioasă dezvoltare a puterii lui de apărare, care se facilitează prin măsurile deja luate. Un proiect elaborat de ministrul de război I. Brătianu în înțelegere cu generalul Iliescu stabilește în fiecare dintre cele cinci corpuri de armată, (Craiova, București, Galați, Iași și Constanța) o comandă teritorială de rezervă, din care în caz de război se poate forma un corp de armată de rezervă (8 regimente de infanterie și o brigadă de artilerie).

De pe acum există la fiecare din cele patruzeci de regimente de infanterie un cadru de rezervă de regiment cu două cadre de batalioane. Tot așa și la fiecare din cele douăzeci de batalioane de vânători un cadru de rezervă de batalioane. Va să zică, în raionul fiecărui corp de armată sunt deja optsprezece batalioane de rezervă existente în cadrele lor, și mai rămâne numai ca proiectul să fie realizat, formarea cadrului celor trei batalioane ce lipsesc.

La artileria de câmp de prezent nu sunt încă cadre pentru formațiuni de rezerve. Pentru dotarea celor cinci diviziuni de infanterie normale până acum a fost destinat câte un regiment cu trei baterii, pentru care însă în timp de pace era existent numai materialul.

Forța acestei arme la armata activă — pentru o divizie o brigadă cu douăsprezece baterii — face posibilă însă ușor cu puține nouă formații o dotare artileristică a nouilor formațiuni de rezervă.

Corespunzător cu planul ce se are în vedere, ca la un caz serios oastea să se împartă în două

armate, se vor forma deja în timp de pace două comănduri de armată.

În legătură cu această reformă stă și urcarea bugetului de război, care înainte cu doi ani a fost de 74,400.000, în anul trecut de 81,800.000 de lei, iar în anul acesta s'a stabilit la 98,122.000 lei.

Mai pregnant se reliefează intensitatea înarmărilor românești, dacă vom face o paralelă cu monarhia noastră, pe baza cifrelor populațiunii. Monarhia noastră (cu 51,000.000 față de 7,500.000 de locuitori ai României), ar trebui să formeze, luând ca bază același contingent de forțe din popor constrâns la arme ca în România, în viitor 136, în loc de 48 divizii de infanterie.

Adevărat că în formațiunile de rezervă românești sunt împărțiți oameni până la etatea de 40 de ani, va să zică trupe, cari la noi servesc eventual deja în anul ultim din al doilea contingent de glotași.

România, care dintre toate statele din Balcani, a profesat mai puțin pentru cazuri serioase principiul recivării maselor ca forțe armate, ci a pus mai multă greutate pe calitatea trupelor sale, cum vedem este și ea cuprinsă de așa zisul „rage de nombre”.

Această apariție este, considerând situația politică schimbată dela războiul balcanic încoace cu mult prea serioasă, decât ca ea să nu fie luată în seamă și de conducerea armatei noastre.

Ce cred Suedezii despre contele Tisza? Corespondentul din Paris al ziarului „Magyarország” a avut o convorbire cu d. Hjalmar Branting, fostul prim-ministru al parlamentului suedez și bărbat de stat cu reputație mondială. Iată ce părere are d. Branting despre contele Tisza și politica sa:

— Cunosc bine situația politică din Ungaria — a spus politicianul suedez. — Pe contele Tisza îl țin de un politician neserios și neconștiincios, deși prin gesturile sale își dă aere de bărbat de stat nobil. Dacă ar avea scaun la judecată, nu ar putea sta în fruntea unui guvern, despre care justiția a constatat că numai prin corupțiunea votanților a ajuns la putere și la hegemonie peste celelalte partide. Astfel nici nu se poate aștepta dela guvernul actual să aducă legi contra corupțiunii și să profeseze democrația.

— Cunosc legea electorală: e mai rea decât ar fi bunăoară totala despoiere de lege. Dacă Ungaria e stat cultural, cum de poate exista guvernul lui Tisza? Cunosc și noua arondare a circumscriptiilor electorale; din ea se vede că guvernul actual vrea să se aranjeze pe zeci de ani înainte. Ceea ce a făcut ministerul de interne cu noua împărțire a cercurilor, într'un stat constituțional este egal cu renunțarea la constituție.

crobiile tes cu tusea și cu flegma și tuberculoza devine contagioasă.

Și periculos nu este decât microbul. Aerul respirat nu este vătămător? Flegma scuipată de bolnav se usucă, se amestecă cu pulberea din atmosferă și se respiră, introducând în plămâni sănătoși microbi. Și pe gură se poate face contagiunea, anume când se introduc în stomac substanțe cari au fost cu microbi, cum este laptele și unele cărnuri.

Totuși, dacă microbul lui Koch a intrat în organism, nu devenim tuberculoși, ci trebuie ca și organismul să consimtă la contagiu.

Astfel, mai mulți savanți francezi au arătat că o jumătate din persoanele moarte de o boală oarecare, la autopsie; se găsesc atinse de tuberculoză, ceea ce înseamnă că, pericolul tuberculozei este mare, dar nu este mortal la toți. Aceasta arată că după pătrunderea microbului lui Koch în organism, depinde de rezistența acestuia ca tuberculoza să se desvolte sau nu.

Știința modernă a făcut o mare cucerire: merge pe calea vindecării tuberculozei. Într-o vreme se credea că tuberculul este la fel cu cancerul; mai târziu s'a văzut că tuberculul, uneori, se cicatrizează, se vindecă. Această vindecare depinde de virulența microbilor, de valoarea și de rezistența organismului.

Rezistența organismului este datorită mai multor circumstanțe: unele individuale, cari țin de constituția fizică a persoanei; altele mai importante cari se pot numi factori sociali.

Dacă tuberculoza nu se abate dela cei boegați, totuși cei săraci sunt cei mai băntuți: așa arată statisticele. Casele cu prea mulți locuitori, unde deci contagiul este mai ușor; lipsa de aer și de lumină; murdăria; alimentația neîndeustătoare; alcoolismul, sunt factori cari prepară terenul la tuberculoză.

Pentru aceleași motive, tuberculoza băntuie mai ales în uzine, în mine, în orașe, în mănăstiri, în cazărmi, pe nave.

Vechia teorie a eredității considera nierdut orice copil născut din părinți tuberculoși; teoria incurabilității făcea pe medici să-și încruciceze brațele și de milă să ascunză boala atât bolnavului, cât și familiei lui. Ajutată de această inerție și de această tăcere, tuberculoza se lătea din ce în ce printre populație.

Noua teorie a contagiunii și a tratamentului, a pus baza luptei contra tuberculozei, care se compune din profilaxie (mijloace preventive) și din terapeutică (mijloace curative).

Profilaxia tuberculozei caută să urmărească microbul ori unde s'ar găsi, și să desinfecteze totul. Pentru a se ajunge acest scop, este nevoie ca să se cunoască toți tuberculoșii, adică să se facă declarațiuni obligatorii.

Profilaxia cere să se ia măsuri și contra caselor nesănătoase și contra alcoolismului. Mai cere și o educație în acest sens, adică să se învețe în școli cari sunt pericolele tuberculozei, cum se răspândește ea și cum se combat.

Terapeutică tuberculozei este, din nenorocire, destul de restrânsă, căci nu există un medicament specific al ei. În comerț sunt multe doctorii, multe seruri laudate; dar toate sunt șarlatanii.

Până la descoperirea unui specific, cel mai bun tratament al tuberculozei este mărirea puterii de rezistență a organismului, igiena și să pui pe bolnav în condițiuni bune de alimentație, de repaos și de aer.

Sunt instituțiuni cari sunt laolaltă și locuri de tratament și de profilaxie, numite sanatorii și dispensarii.

Sanatorul este un stabiliment închis, afară din oraș, în câmp sau în munți, în care bolnavii învață în afară de cum trebuie să-și îmbunătățeze starea sănătății lor, dar și chipul în care trebuie să trăiască.

Dispensarul are un scop triplu: mai întâi este un birou de informații, și oarecum, servește și la căutarea celor atinși de această boală, căci slujbașii dispensarului, trebuie să-i caute și să-i aducă la birou. Al doilea este un loc de consultație, în care bolnavii sunt examinați, sunt consiliați ce să facă, și când sunt săraci, li se dă și medicamente gratis; al treilea servesc la desinfectia hainelor și a locuințelor tuberculoșilor.

În Anglia și în Statele-Unite din America sunt o multime de dispensarii.

Dr. P. Robescu.

— Am auzit și de garda parlamentară. Impotriva acesteia trebuia să protesteze nu cetățenii, ci armata însăși. Nu e demn de un soldat să facă serviciu într-o sală și să dea afară pe deputați cu forța. E chiar lucru desonorător pentru un soldat să atace cu revolverul pe un reprezentant al poporului, când acela nu se poate apăra. Mirare că cercurile politice vieneze s'au lăsat hipnotizate de contele Tisza, deoarece monarhia are teamă să nu intre politica în șirul soldaților, înregimentată din sânul diferitelor naționalități....

Pe cum se vede fostul ministru presedinte suedez e foarte bine informat asupra situației politice dela noi.

*

D. Dr. Alexandru Vaida-Voevod despre conversația d-sale cu Gerovski. D. Dr. Alex. Vaida-Voevod a declarat ieri în fața unui ziarist următoarele:

Natural, că eu nu pot crede că contele Ștefan Tisza ar fi în posesiunea vre-unei scrisori, care să mă dovedească de rusofil. Scrisoarea, cu care a venit la mine agentul provocator, a fost scrisă de Gerovski bona fide și era o recomandare pentru un tânăr rutean sărman persecutat. Pot spune, că acest agent e de o înfățișare foarte cuprinzătoare, care venise la mine supus și rugător ca fiul unui preot rutean, zugrăvind în chip aproape clasic oprimarea poporului său.

Desigur, nu e neinteresant, că Duliskovits singur s'a provocat, că e constrâns să agite poporul ca agent provocator.

Era în vara trecută în Karlsbad, unde petreceam ca oaspe, când a venit Duliskovits la mine cu recomandarea lui Gerowski. Cu Gerowski am făcut cunoștință în Karlsbad unde petrecea și el de asemenea pentru cură. Natural că am avut cu el și conversații de ordin politic. Gerovski încerca să mă captiveze și zicea, că Românii n'au nici un interes să simpatizeze cu tripla alianță. Eu i-am răspuns conform convingerii mele, că noi numai în lipsa unui aliat mai bun trebuie să ne menținem în cadrele triplei alianțe; căci dacă ne-am alia cu Rusia poate am putea crea România Mare, dar Rusia ne-ar inghiți, când numai i-ar plăcea. Stăruind Gerovski totuși să mă captiveze, m'am provocat la Basarabia.

La întrebarea ziaristului, pentru ce l'a vizitat agentul Duliskovici d. Vaida a răspuns: „Eu cred, că îl spiona pe Gerovski și gândea să strivească cu o lovitură deodată două muște”.

*

„Budapester Tagblatt” și „Reichspost” despre manopera contelui Tisza împotriva dlui Vaida. În vreme ce întreaga presă maghiară și filomaghiară a monarhiei, atât guvernamentală cât și opoziționistă de sine înțeles, a găsit în noua jonglerie a contelui Tisza de a arunca bănuțelii din fotoliul său prim-ministerial în chipul cel mai ridicol împotriva conducătorului român Dr. A. Vaida-Voevod, numai un prilej ca să-i vorbească de rău pe frunțașii români, „Budapester Tagblatt” și „Reichspost” reduc la valoarea ei adevărată procedura neghioabă a primului ministru ungar.

„Budapester Tagblatt” comentând acuzația contelui Tisza scrie: Tisza, numai pentru că poată săvârși iarăși una dintre inzulțele lui personale, a descoperit ieri cu totul inconștii, cum se lucrează la noi, — că și la noi se pun capcane politice, ca în Rusia, că la noi nu există sfială pentru nici un mijloc pentru că se poată strica bărbaților, a căror activitate serioasă pentru singuraticile popoare ale țării e privită numai cu ochi tulburați de ura de partid.

Regretăm foarte mult că contele Tisza a dat Europei culțe prin atacul său neprecuțat de ieri din nou prilej ca să vadă după culisele politice din Ungaria, unde numai de curând a fost condamnat Milan Hodza la pierderea onorului politice pe timp de doi ani, pentru că bat la ușă alegerile, dar acum a fost de sine înțeles fără rezultat năvălit Alexandru Vaida.

Poporul unguresc trebuie să-și pună însă întrebarea: Se potrivesc aceste căi cu ființa lor deschisă și totdeauna sinceră a Maghiarilor? Și se poate tolera o astfel de înjosire a caracterului său, cum se poate înțelege ușor această chestie în străinătate? Noi, cari cunoaștem poporul maghiar, regretăm, că aceasta nouă afacere

ii întunecă numai caracterul, iar nu și politica lui de acum, căreia ca și ori cărei politici fără de aceasta îi atribuim puțin caracter.

În „Reichspost” scrie despre atacul contelui Tisza: Primul ministru contele Tisza a ridicat azi în camera ungară o gravă acuzație împotriva unui conducător mai moderat al Românilor și prin aceasta a săvârșit o neghiobie politică și a zdruncinat credința în gentlemanismul lui... E ceva nou că politicieni gentlemani pe un temei atât de nesigur fac astfel de atacuri împotriva onorii unui altuia, ca apoi să se poată scuza cu o „mistificare”.

Pe cât de îndoios îi este însuși contelui Tisza „materialul”, pe atât mai ne bună și mai absurdă e acuzația contra deputatului Vaida din punct de vedere politic. Deputatul Vaida e conducă-

torul Românilor celor mai loiali și mai credincioși dinastiei și monarhului, și ca atare a luat totdeauna o atitudine împotriva propagandei rusofile. Ce scop poate avea ai prezenta și pe cei mai buni Români de rusofili?

Are oare atacul de azi același înțeles ca și trimiterea unui spion care să stoarcă o eventuală declarație dela deputatul Vaida, cum a fost păcălit contele Bobrinski?

Contele Tisza a asigurat că se străduiește ca să se înțeleagă cu Românii și în aceasta natural e avizat la Românii mai moderați; poate aceasta înțelegere să fie promovată, încercând să-i prezinte de „suspecți” pe acesta Românii și conducătorii lor. Sau poate în acest chip voiește contele Tisza să se scape de împlinirea promisiunii de a încheia pace cu Românii?”

Procesul dela Sătmar.

— Dela trimisul nostru special. —

Sătmar, 24 Aprilie.

Se svonește, că dorința guvernului este de a încheia capitolul de istorie, început cu înființarea episcopiei maghiare. **Se vorbește cu siguranță de achitare.**

Ziarele locale caută să micșoreze importanța procesului. Abia azi scriu despre el, și sfidează ziarele din capitală, în cari bâjbăie știrile fantastice.

În general orașul nu vrea să ia cunoștință de procesul nostru. Nici o mișcare mai deosebită. Se afirmă, că președintele tribunalului ar fi cerut anume ziarelor și publicului să nu facă caz mare, ci să lase procesului cadrele unei afaceri de toate zilele.

Cu toate acestea menținerea ordinii este încredințată excepțional jandarmeriei, care se postează în plin armament în fața tribunalului, împrumutându-i o înfățișare parlamentară...

Acuzații, 32 la număr pe timpul anchetei noastre, au mai sporit cu 4.

Iată-i cu numele:

1. *George Danilă*, de 23 ani, învățător, ca „instigator”.
2. *Vasile Burian*, de 30 ani, plugar.
3. *George Oros*, de 25 ani, n. în Moftin, ioc. în Mișcolț, polițist orășenesc acuzat ca și ceilalți cu §-ul 165 și §-ul 168, al. 1.

Învățătorul Danilă este acuzat pentru faptul, că în 9 Aprilie 1913, va să zică în preziua evenimentelor după vecernie ar fi îndemnat pe oameni să nu-l lase pe *Jaczkovics* să intre în școală, dacă va veni.

Ceilalți doi sunt târați pe banca acuzaților pentru tumultul din 10 Aprilie, după amiază. Cică, s'au înarmat cu furci de fer, și i-au ținut calea lui *Jaczkovics*, *Madarassy* (pretorele) și jandarmilor, cari vreau să-și facă „datoria”.

S'a găsit și o nouă „crimă”: cunoscutul paragraf al naționalităților din codul penal, §-ul 172. Vinovatul respective „criminalul” este *Grigoriu Cadar*, plugar, loc. în Moftin, în vrâstă de 70 ani.

„Crima” acestuia este că, în ziua fatală, pe la orele 10—11, ar fi spus în fața unei mulțimi de vre-o 15—20 de inși de „naționalitate valahă”, adunați la primărie, că:

„Maghiarii vreau să ne răpească limba și religia, măcar că noi suntem mai mulți, noi plătim darea cea mai multă, noi dăm ostași mai mulți și mai buni.

Ungurii-s proști, ei vorbesc o singură limbă, noi însă două.

Dar cum s'a și putut face una ca asta, când noi am votat cu guvernul”.

Moralul acuzațiilor e înălțat și înălțător.

*

După cetirea depoziției lui *Jaczkovics*, d. avocat *Dr. Iuliu Pordea*, în numele apărătorilor a dat cetire următoarei declarații, făcute solidar:

„Apărarea va avea să se ocupe în amănunte și strict cu depoziția martorului *Mihail Jaczkovics*.”

Iar, pentru ca nu cumva această critică legală să deștepte impresia, ca și cum ar fi inspirată de animozități și anume tendințe, — declar în numele apărării, că deși desaproabăm faptele numitului martor, cunoscute în procesul de față, desaproabăm cu toată energia și atentatul dela *Dobrișin*”.

*

Pentru diseară se așteaptă sosirea dlui deputat *Dr. Alexandru Vaida-Voevod*.

Își anunțase sosirea și d. *George Pop de Băsești*, președintele partidului național, rețut ieri la constituirea clubului comitatens din Sălaj, dar în urma unei boale ușoare nu va putea veni, decât spre sfârșit.

Lumea maghiară discută cu interes și aproape cu simpatie desfășurarea procesului. Ea stă încă sub impresia conferinței lui *Dr. Oscar Jászai*, ținută în acest oraș, în Dumneacă trecută.

Asistența.

În public remarc următoarele persoane:
Dr. Teodor Mihali, deputat în cameră; Dr. Ștefan C. Pop, deputat în cameră; Dr. Iuliu Maniu, avocat în Blaj; Dr. Cornel Papp (*Teream*), Teodor German și soția, dsoarele Laura și Lenuta Tămaș (*Vezend*), G. Pataky, Vas. Nemes, F. Georgiu, Ion Indre, Ludovic Tyer, Nicolae Bota (*Vezend*). Din *Sanislău*: protopopul Alexa Pop și soția, Zenovie Kirvai, adsolvent de teologie; Dim. Pap, Ioan Tașnadi jun., George Silvășan, G. Silaghi, mare proprietar; D. Silaghi-Drișu. Din *Resighea*: preotul Cornel brudan. Din *Jidani*: preotul Ioan Mihalca, Vasile Suba, George Suba, Dem. Silaghi. Din *Vezend*: preotul Vasile Ardelean cu soția. Din *Ovan*: Pompiliu Tămaș cu soția, dna Bretcu inv. pen. Din *Borlești*: protopopul George Suba cu dna Vasile Popan, absolvent de teologie. Din *Căciul-mare*: preotul Ioan Ternovan. Din *Mădăraș*: preotul Lud. Mărcuș cu dna, St. Mărcuș cu dna Valeriu Mărcuș. Din *Ardeș*: Dr. T. Mircea. Din *Fărcașa*: George Bonea, absolvent de teologie. Din *Botiz*: dsoarele Livia și Augusta Coroia. Din *Odoreu*: preotul Victor Anderco, dsoarele Erdeli, Ioan Cosor, Vasile Cetrechi, dna Damian, dna Silvaș. Din *Istrău*: preotul Teofil lean. Din *Șișești*: preotul Dr. Vasile Lucaș. Din *Nicopol*: preotul Vasile Barbu cu dna. Din *Aleșița*: preoții Silviu Sălăjan și Eugen Oha-

de învățătorul George Mărcuț. Din *Pomi*: dsoara T. Pelle. Din *Prilog*: preotul Alex Băban.

Din *Mottin*: afară de acuzați și martori, dna Silvia Mureșan, soția dlui George Mureșan (acuzatul principal), Ioan Donca, Tin. Ioan Donca, Vasile Pinte. Din *Leta-mare*: preotul Ignatie Sabo. Din *Seini*: V. Achim, director la "Sătmăreana". Din *Apa*: doamna și domnișoara Pop.

Din *Sătmăre*: dna Dr. Doboși, Alex. Doboși, candidat de avocat; dna Demian domnul și dna Dr. Barbul, Dr. Savanyu, inspectorul Bodnar, Dr. Rákoczy, Dr. Augustin Silaghi, Bolchiș notar. Din *Halmit*: Dr. Sever Pap. Din *Tărbărești*: Cornel Ghitta. Din *Bala-mare*: Dr. V. Sălăjan. Din *Vama*: preotul Teofil Dragoș. Din *Lipău*: preotul Gh. Sălăjan și dsoara Minerva. Din *Carău*: Romul Marchiș, arhidiacon cu dna și dsoara Elisa, Adrian Marchiș. Din *Dob*: preotul Mihai Ciurdariu. Din *Băsești*: preotul Baliban. Din *Hodișa*: Ludovic Vida. Din *Somcuta-mare*: Dr. Aurel Nyilvan avocat — și alți foarte mulți a căror nume mi-a fost imposibil să le notez.

D. avocat Dr. Pordea a primit din *T.-Severin* (România) următoarea telegramă de aderentă:

T.-Severin. — Salut martirilor neamului. Ivingă dreptatea! — In numele a trei sute de învățători: Borgovan.

(Aceasta e singura telegramă de aderentă. N. Rap.)

O apucătură mișelească.

Ziarul „Népszava” din Budapesta primește dela corespondentul său din Sătmăre:

In decursul *dezbaterii* care a avut loc Joi câțiva jandarmi-martori s'au introdus pe ascuns in sala de dezbateri și au ascultat până 'n capăt dezbaterii. Apărătorii au protestat, dar cu tot protestul lor acest scandal cu jandarmii s'a petrecut ieri, Vineri, din nou. Atât pe galerie cât și jos in sala de dezbateri numeroși jandarmi-martori demonstrau cu prezența lor, in ciuda acuzațiilor, apărătorilor și a publicului asistent.

In stârșit unul din apărători a cerut președintele tribunalului că la începutul ascultării fiecărui jandarm președintele să întrebe pe respectivul jandarm dacă într'adevăr a fost de față la dezbaterile de până acum. Președintele a refuzat această cerere a apărătorului.

Vorbirea procurorului.

Azi, Sâmbătă, înainte de amlazi trimisul nostru special ne telegrafiază următoarele:

Azi înainte de amlazi terminându-se ascultările acuzațiilor și a martorilor, a urmat vorbirea de acuză a procurorului. Procurorul Dr. Zoltán Fabó a vorbit timp de o oră. El părea foarte obosit.

Procurorul contestă că procesul ar avea caracter politic nationalist, mai ales că acuzații nici nu sunt in realitate Români, căci doar ei acasă vorbesc cu toții ungrește. Că acuzații au vorbit aici româneste, aceasta nu denotă o manifestare spontană din partea acuzaților. Aceasta a fost pusă la cale de puteri mai înalte, cari puteri dintr'o depărtare sigură și lărdă a putea fi trasi la răspundere conduc întreagă acțiunea contra episcopiei de Hajdudorogh.

Procurorul a scos de sub acuză pe învățătorii George Dănilă din Sântăldu și pe Ioan Torsan din Mottinul-mic, apoi pe Vasile Tot, care a fost ținut 3 luni de zile in arest preventiv și pe Grigore Bontea.

Azi, Sâmbătă, după amlazi se vor rosti pledoariile.

Astă noapte a sosit aici și cunoscutul țiloromân d. Dr. Roberto Fava, directorul toii italiene „Corrispondenza Rumena” din Parma (Italia).

Declarațiile dlor Dr. Ștefan C. Pop și Dr. T. Mihail.

D. deputat Dr. Ștefan C. Pop a declarat corespondentului ziarului „Világ” următoarele:

— Ce privește materialul procesului, din faptele de până acum ale acuzaților precum și din întrebările puse de președinte, m'am putut convinge că încălcarea de lege care s'ar putea cuprinde in codul penal — lipsește; cel mult poate fi vorba despre o turburare a liniștii, ceea ce însă a fost provocată. Impresia mea e că pertractarea e con-

dusă cu cea mai mare obiectivitate și președintele înconjură cu pricepere amănunte de prisos.

— Ținuta acuzațiilor e impunătoare. Aceasta poate fi expresia unui popor ambițios, iubitor de ordine, care arată bărbăție și hotărâre fermă in apărarea limbii și a legii, însă fără să demonstreze prin aceasta împotriva Maghiarilor. M'am convins pe deplin, că întârzierea cu reîncorporarea parohiilor românești e tocmai in defavorul episcopiei de Hajdudorogh; și guvernul ar dovedi multă miopie politică in cazul când — contrar promisiunilor ferme și multiple — ar întârziă cu revizuirea, dând astfel prilej la frecări noi.

— Episcopia de Hajdudorogh, așa cum a fost constituită, s'a înființat călcându-se drepturile vitale ale bisericii române greco-catolice, așa că nici capii bisericii noastre direct interesați nu au fost ascultați. Faptul acesta întreagă românimea îl consideră ca pe cel mai brutal act de maghiarizare. Antipatia poporului față de episcopia întemeiată in felul acesta, e atât de mare încât numai mulțumită conducătorilor nu s'au întâmplat catastrofe mai mari. Capii bisericii, deputații, intelectualii români au liniștit poporul spunându-i de promisiunea guvernului cu retrocedarea comunelor românești. Guvernul promite mereu revizuirea și afirmă că e condus de acest principiu: să se mențină o episcopie gr. cat. maghiară deosebită, însă fără jignirea naționalităților.

— Procesul de astăzi e o apariție simptomatică, care reoglindește alipirea neștrămutată a poporului român la biserica și limba sa, totdeodată însă arată nemulțumirea poporului față de ori ce tendință care are de scop maghiarizarea. Intr'adevăr e lucru revoltător să înlocuiești in liturgie limba vorbită a poporului cu limba greacă moartă. Aceasta explică interesul nostru deosebit față de acest proces, tot aceasta explică și împrejurarea că nu se scoate in evidență importanța politică a acestui proces, pentru că in decursul pertractării nu se caută după cauzele cari au provocat cele întâmplate. Cu toate acestea toți Români — și cei de peste hotare — se interesează de proces și-i așteaptă sfârșitul. De aceea am venit și noi deputații ca să arătăm cât suntem de solidari cu poporul in toate manifestațiile lui, și cât ținem de mult la revizuirea dreaptă a episcopiei in interesul păcii interne a țării. Apariția noastră nu înseamnă agitație împotriva maghiarimei, ci liniștirea poporului nostru și exprimarea solidarității cu el.

— Că acuzații toți facionează in limba românească, deși știu și ungrește, aceasta nu a fost la îndemnul nostru, nici la al apărătorilor, ci o manifestare spontană a lor, cari dela înființarea episcopiei maghiare își văd periclitată limba, ceea ce a declarat hotărît părintele Murășan la începutul pertractării. Nu-mi ascund nici eu convingerea că episcopia de Hajdudorogh a deșteptat hotărît in poporul nostru conștiința de naționalitate.

D. Dr. Teodor Mihail aceluiaș corespondent i-a declarat:

— In decursul tratativelor fiind procesul adus înaintea tribunalului, am vorbit numai de revizuire. Eu doar numai pentru atât am intervenit la ministerul justiției, să cerceteze actele și să se convingă că nu e la mijloc o atât de mare crimă pentru care să-i țină pe acuzați in arest preventiv vreme îndelungată. E cu putință ca guvernul să se fi convins despre ceea ce i-am spus eu și doar atâta ingerință a exercitat că a pus capăt arestului preventiv strict peste măsură — însă aceasta nu a făcut-o pentru românime, ci in interesul dreptății. Dacă aceasta nu se întâmpla, acuzații ar putea sta și azi in arest preventiv, deși azi se adeverește, că sunt alții mai vinovați decât ei, însă pe picior liber.

Pledoariile.

După amezii la orele 4 a venit rândul apărării. A luat cuvântul mai întâi avocatul Dr. Iuliu Pordea, apărătorul acuzatului principal, părintele Gheorghe Murășan.

D. avocat Dr. I. Pordea a rostit un clasic discurs de apărare. Timp de 3 ceasuri întregi tânărul avocat român, fala acestei distinse corporațiuni in viața poporului nostru, a ținut înălțuită cu putere adevărat magică atenția publicului, care de astădată umpluse formal sala de pertractare a judecătoriei. D. Dr. Iuliu Pordea a făcut istoria bisericii unite și arătând temeliile acestei biserici și rostul ei sub raportul credinței creștinești cu o vervă de neîntrecut ca și prin argumente irezistibile a justificat rezistența pasivă a acelor Români uniți cu biserica Romei, cari n'au înțeles această unire ca

o etapă a maghiarizării lor, ci tocmai din potrivă au fost până acum de ferma convingere, că această unire va fi pavăza cea mai puternică a credinței lor, a naționalității lor și a limbei lor românești.

Marele discurs de apărare a dlui Dr. Iuliu Pordea a produs adâncă impresie atât asupra judecătorilor, cât și asupra auditorului.

După d. Dr. Iuliu Pordea a luat cuvântul tânărul avocat Dr. Romul Boila din Dicio-Sân-Mărtin, care s'a ocupat îndeosebi cu partea politică a acestui proces monstru și a demonstrat cu putere absolut convingătoare, cum procesul acesta este o urmare neînălțurabilă a ideii statului național maghiar, care se traduce in realitate într'o sălbăteacă prigonire a tuturor nemaghiarilor și pretinde dela neamurile nemaghiare ca prin renegarea naționalității lor să producă dovada patriotismului veritabil. Această concepțiune nefastă a ideii de stat va duce țara la ruină, dacă opinia publică a maghiarimei cu o zi mai curând nu-și va deschide ochii pentru a vedea realitatea și primejdiiile viitorului.

Cu discursul amicalui nostru d. Dr. Romul Boila s'a terminat pertractarea pentru ziua de azi. Măne. Duminecă, repaos. Pertractarea se va continua Luni și se poate ca sentința să se aducă încă in aceeași zi, cel mult însă Marți.

Răscoala din Corița și atrocitățile Grecilor in contra Românilor.

Corița, 28 Martie v. 1914.

Mic și mare s'a cutremurat de această răscoală și de atrocitățile comise de armata greacă, deghizată sub numele de *antarti* și in *legiunea sacră*. Acești canibali au năvălit asupra orașului Corița in scopul de a extermina *totul* și de a-și răsbuna in contra Românilor.

Diferitele interogatorii luate dela sutele de prizonieri denotă curat adevărul că ei ca soldați ar trebui să se supue ordinilor comandanților lor, să lupte pentru *autonomia ținutului Corița*; și altă dovadă sunt soldații omorâți in diferitele grade de oișeri găsiți pe câmpul de luptă.

Vă fac pe scurt o mică descriere a atrocităților grecești comise in contra Românilor din orașul Corița.

Răscoala a izbucnit pe la mijlocul nopții, in ziua de 20 Martie v., și a durat cinci zile.

In dimineața zilei de 23 Martie v., Duminecă, aceste hoarde de barbari aflând că cartierul românesc este complect desarmat și văzându-se constrânși să depună armele, ca să-și răsbune au năvălit asupra Românilor incendiând, devastând și omorând tot ce era Român și vorbea limba aceasta „blăstămată”. Români, când au aflat de intenția acestor antarti și de îndemnul arhierului grec, care de care alerga să se ascundă și să scape de torturele acestor barbari setoși de sânge românesc. Primul lor act de barbarie grecească a fost incendierea casei unui notabil român *Nicolae Cican*, jefuind și distrugând totul, afară de familia și el cari au scăpat cu viață ca prin minune. In restimpul acesta alții au năvălit la părintele *Haralambie Ialamaci*, l-au impresurat in casă și l-au constrâns prin forța armelor să se predea in mâinile lor. Impreună cu el au luat și pe fratele său *Sotir* și pe alți trei notabili români și i-au scos afară din oraș și acolo au fost torturați in modul cel mai oribil și apoi omorâți și făcuți in bucăți.

Pe cât timp criminalii aceștia torturau pe acești frați, alții au intrat in casele Românilor devastând, luând cu ei tot ce era bun și străpungând femeile și copiii cu pumnalele, cerându-le bani.

Mare pierdere și catastrofă au suferit frații noștri din Corița! Sunt lipsiți de preot și de oamenii cei mai buni ca patrioți și naționaliști. Au distrus zece familii și devastând peste 30 altele, iar omorâți șase bărbați, o femeie și un copil de 10 ani.

Sângele acestor martiri ai națiunii și in special al apostolului românismului și primului propagator al limbei naționale *marelui martir părintele Haralambie Balamace* strigă răsbunare și blastamă pe cei ce se îndepărtează dela matca

românismului și cel ce nu-și va răsbuna în contra Grecilor fie el unde ar fi.

Dacă voiu dispune de timp și voiu mai trăi, mă angajez să fac o descriere amănunțită ori biografia părintelui Haralambie Balamaice.

Olimpus.

Congregația de primăvară a comitatului Arad.

Luni, în 27 Aprilie, la orele 9 a. m. își ține comitatul Aradului congreagația de primăvară. Intre obiectele ei de pertractat sunt mai vârtos două care ne interesează foarte de aproape: este împărțirea cercurilor de votare și propunerea comisiei permanente referitoare la cunoscutele circulare în chestia tratativelor contelui Ștefan Tisza cu Români.

Impărțirea cercurilor de votare, cum o proiectează comitatul, o dăm integral la alt loc al ziarului nostru.

In chestia tratativelor româno-maghiare comisia permanentă va propune comitatului spre primire următoarea rezoluțiune:

— Comitatul Aradului este pătruns de intențiile adreselor propuse și împărtășește temerile exprimate în acestea, dar crede că nu este de actualitate a se adresa și din partea sa parlamentului în această chestie acum, când deja guvernul a adus deciziune asupra adreselor de asemenea conținut și când pertractările cu Români deja au încetat.

Din această propunere se evidentiază că conducătorii comitatului nostru s'au identificat cu cel mai cras șovinism unguresc și perhoreschează orice împlinire a justelor noastre aspirațiuni. Intre asemenea împrejurări nouă ne revine datoria a ne spune cuvântul nostru de protestare. Rugăm deci pe toți membrii români ai congreagației să se înfățișeze nemintit la adunarea de Luni a comitatului nostru.

Cronică mondială.

Apropierea intelectuală și politică între Franța și România. — Importanța conferințelor în viața modernă. — Apropierea italo-română. — Articolele d-lui G. Clemenceau.

De I. Joldea Rădulescu

Redactorul cronice literare a ziarului „Inainte”.

Dela mijlocul secolului trecut Franța a fost pentru noi țara clasică a intelectualității, iar Parisul a fost și a rămas pentru noi Români cetatea lumină: *la Ville lumiere*... Curentul de apropiere intelectuală de marea noastră soră latină părea, într'un timp, că slăbește și pașii noștri șovăitori păreau a se îndrepta spre alte mari centre de cultură... Erau momente când se credea că vom deveni infideli culturai franceze, cea mai strălucitoare dela căderea Romei incoace.

Dar Parisul a triumfat și triumfă. România, care, rău consiliată de teama sa de slavi, părea că se apropie de cultura germanică, a rupt vâlul de pe ochii ei orbiți pentru o clipă și își îndreaptă privirea din nou spre nobila și generoasă *cultură latină*, care pulsează în capitala intelectuală a lumii: Parisul.

Prin admirabila sa mobilizare, care a uimit întreagă Europa, prin politica sa inteligentă și energică în același timp, și mai ales prin profunda sa conștiință națională, care o conduce spre rangul de *mare stat civilizator*, România a probat în mod strălucit că este la *înălțimea chemării ei istorice* și și-a recăstiat simpatiiile, pierdute aproape, ale Franței și ale Latinității. Astăzi întreaga lume intelectuală din Franța, Italia și Spania este favorabilă micului dar vigurosului stat latin dela Dunăre și Carpați. Trebuie să adăogăm că frații noștri latini

au început să se convingă că suten nu numai o națiune de buni militari, dar și amatori ai literaturii, a artei în general: o națiune de intelectuali.

Curentul de apropiere franco-română este în plină creștere. Conferințele organizate de cercul cultural francez „Le Foyer” la Atheneu, la cari participă în mod activ bărbați politici importanți, publiciști și — *generali* din Franța, înființarea, la București, a unei asociațiuni amicale franco-române, activitatea desfășurată la Paris de „Biuroul român de informațiuni politice” au o dublă însemnătate: *politică și intelectuală*.

*

Epoca modernă este epoca *opinie publice*, care, într'un dor nesățios de cultură politică și intelectuală, așteaptă să fie luminată de șefii ei, de cari sunt „zeii” intelectualității... Mijloace se găsec destule și ele se înmulțesc în fiecare zi: Cărți, reviste, ziare, cinematografe și... conferințe.

Vom vorbi cu altă ocaziune despre enorma desvoltare ce a luat-o *presa* și credem că vom avea multe de spus iubitorilor noștri lectori. Astăzi vrem să arătăm, în câteva rânduri, importanța *conferințelor*.

În general publicul este mai bine dispus să privească un film de cinema sau să asculte, în fotoliurile moi, o conferință — mai ales dacă nu este prea lungă și... pisăloagă — decât să stea să-și obosească atențiunea și să-și slăbească ochii citind o carte. Mai este apoi și faptul că omul, fiind o ființă sociabilă, simte o plăcere deosebită a se întruni la anumite manifestățiuni culturale *colective*: teatru, ședințe literare sau științifice, conferințe. Inceputurile literaturii au fost făcute de imurile religioase colective și teatrul religios, după care a urmat teatrul lumesc.

Conferința este un gen foarte plăcut dacă actorul ei, conferențiarul, are calitățile esențiale cari condiționează succesul: claritatea, frumusețea stilului, precisiunea în exprimarea ideilor și a faptelor. Chiar față de discurs, și în primul loc față de discursul politic, conferința are o superioritate: aceea de a nu se adresa prea mult sentimentelor, pasiunilor, în general inimii, ci mai mult rațiunii și spiritului de echitate sau de estetică a auditorului... Cu toate acestea nu trebuie să credem că un bun conferențiar trebuie să fie rece, rigid, prea academic. Sentimentul nu trebuie să lipsească nici aici și nici spiritul de a place și a fascina: acestea sunt la o conferință ca sarea în bucate...

În viața noastră modernă, în care lupta cea mare pentru existență, pentru *cucerire* (deci preocupățiunile politice și economice) *usurpă* din ce în ce terenul muncii *pur* intelectuale, conferința va câștiga din ce în ce mai mare onoare. Fiind un mijloc de a lumina și de a convinge ea nu va fi disprețuită în luptele de idei și de tendințe de tot soiul: știm că discuțiunile contradictorii cari succed unei conferințe au ajuns în străinătate, și la Paris în primul loc, în floare.

Am vorbit de activitatea noastră spre a strânge legăturile intelectuale și, firește, politice, cu Franța. Nu ezităm însă să spunem că aceasta *nu* este de-ajuns. Trebuie să ne apropiem și de celelalte națiuni-surore latine și în primul loc de: Italia, țara clasică a latinității, stat tânăr, plin de vigoare și cu *mare viitor*.

*

De când a apărut ziarul republican francez „L'Homme Libre” al d-lui G. Clemenceau, am urmărit cu atențiune zilnicele reviste politice, datorite penei acestui om mare de stat și polemist căruia Parisul îi zice: „le vieux tigre.” Este un an de atunci și septegenarul Clemenceau zilnic oferă cititorilor avizi de adevăr și frumusețe de stil și idei două coloane de proză aleasă.

Chiar dacă aceste articole, pline de spirit de echitate, de studiu profund, de observațiuni juste bazate pe o lungă experiență și pe un *talent politic* cum n'a mai avut Franța dela Gambetta și Thiers incoace, n'ar avea o imensă valoare intrinsecă, ele trebuie respectate. Căci este un fapt unic în istoria gazetăriei ca un fost *șef de guvern* să scrie *zilnic* articole de fond pentru un ziar de politică eminentamente militantă...

Nu mai cei mari și activi trec la nemurire. Numele lor va rămâne... și ce va rămâne din noi dacă nu *numele*, ideea. Materia se va spulbera ca praful bătut de vântul de Aprilie...

Cronică din Paris.

Campaniile electorale: Candidatura lui Jean Richepin. — Mizantropia lui Anatole Franco. — Iar „Omni mulțimei”!

Paris, 19 Aprilie.

Ce ați devenit orașe ale Franței, cu gospodăria voastră calmă și regulată, cu locuitorii voștri activi și măsurati, cu inalterabila voastră ordine, cu piețele voastre liniștite și goale, împodobite cu avuzuri și cu statui? Dar voi, burguri și sate răzuitoare și verzi, cu vilele și căsuțele voastre gingașe și colorate, împriștiate pe poale de coline ori strânse în funduri de văi? Ce vânt nefast a trecut deasupra voastră de v'a tulburat tihna și v'a inebunit? Deaintinsul frumoasei țări se mișcă astăzi gloate sbuciumate; negoțul se urmează prin sacade, agricultura e neglijată, locuitorii umplu pietele urlând și gesticulând cu gurile crispate de ocară, cu privirile întunecate de ură. Capetele se ating, brațele se lovesc, mulțimea se rupe, se alipește și nu se desface ca valurile unei mări infuriate. Mii de ochi se ațintesc pe tribuni improvizate, dar mii de glasuri blestemă, aclamă, îi intrerup pe oratori. Și clocotitul vocilor infuriate sgudue văzduhul diafan al primăverii, văzduhul în care roese arome suave de muguri și de flori născânde, și în care azurul și soarele vibrează în peto albastre și în fire aurii...

Suntem în plină campanie electorală! În orașe și în sate candidații parlamentari își poartă fâgăduințele și elocvența. Alegătorii, la rândul lor, se pasionează pentru unii ori pentru alții și preschimbă în vrăjmașie relațiunile cordiale cari au stăpânit până mai eri printre dânsii. În dipile acestea rivalitățile iau proporțiile unei lupte inversumate dar carbe. Amănuntele în vederea succesului îi fac, pe alegători ca și pe candidați, să piardă din vedere interesele ideale ale patriei. Când zic „ideale” nu mă gândesc la ceva pur platonice, la ceva înalt dar intangibil, ci la niște preocupări din cari calculele personale să lipsească în spiritul acelor cari mâne vor conduce Franța. Vreau să spun că luptele electorale formează pentru moment o învălmășală confuză dar crâncenă, în cari predomină pasiunile necurate de adversitate. Pe deasupra lor plutesc numai cuvintele „a fi sau a nu fi” într'un sens mai puțin filozofic ca în monologul prințului Danemarcei. Și după cum apele lacului băntuit de furtună aduc la suprafața lui scoriile din străfunduri, tot astfel încăerările electorale răscolesc până în adâncurile lor patimile urâte ale oamenilor. Cei mai buni dintre noi și încă se preschimbă în rivali feroci, de multe ori josnici, în astfel de împrejurări.

Reflecția aceasta mi-a sugerat-o mai ales un articol dintr'un mare cotidian, care vorbește de campania pe care o duce Jean Richepin în localitatea Thierarche unde s'a născut și unde părinții lui dorm somnul de veci. Ambiția politică tulbură, la bătrânețe, preocupările artistice ale autorului lui „Chansons des queux”. Candidatul advers al academicianului francez este d. Ceccaldi, aprigul partizan al dlui Caillaux. Intre dânsii și partizanii lor a' avut loc o intrunire contradictorie din cele mai gălăgioase. Alegătorii au dus-o într'un așa urlet, încât discursurile candidaților nici nu se mai auzeau. Și mulțimea are o psihologie simplă dar covârșitoare; ea înecă de mulțea personalitățile cele mai viguroase aflătoare în sinul ei. Lucrul acesta s'a întâmplat și cu Jean Richepin. Intr'un moment, exasperat de tipetele și de injurăturile alegătorilor dlui Ceccaldi și stimulat de răcnete propriilor săi partizani, ilustrul poet a făcut în fața mulțimei o mișcare obscenă dar elocventă. El a tradus prin gesturi faimosul cuvânt pe care generalul Cambronne l-a rostit la Waterloo!

Și mi-am zis că acest puternic scriitor frământat, în alte momente în spiritul său, cele mai vaste, mai grațioase și mai profunde probleme artistice și filozofice! La alegeri însă, el face cu toată lumea. Atmosfera ambiantă din jurul său i-a răpit adevărata personalitate. E posibil ca Jean Richepin să fi fost foarte lucid, foarte stăpân pe sine când a schițat gestul pe care-l știți. El și-a spus poate că „il faut hurler avec les loups”... Ori cum ar fi, concesiiile acestea făcute politiceii militante îmi par mai degrabă antipatice!

*

Da, Anatole Franco a împlinit, acum puține zile, șaptezeci de ani! Cum va fi serbat el această aniversare?

sare, nu pot ști; îmi închipuiesc însă că va fi găsit pentru a o caracteriza, vre-una din acele fraze ironice, amare și profunde cum numai el le poate scrie sau rosti.

De un lucru sunt sigur, și anume, că bătrânul maestru a ocolit orice asistență numeroasă și orice protestare de admirație stridentă. De un timp încoace, Anatole France dovedește înclinări către mizantropie ca și confratele și amicul său Octave Mirbeau. De vre-un an și jumătate autorul lui „Thais” a părăsit Parisul care-i pare prea sgomotos, alegându-și domiciliul la Versailles. Acolo, în villa sa închisă, maestrul primește foarte puțini oaspeți. Se zice că sănătatea sa nu e tocmai înfloritoare. Anatole France suferă de astmă. Dar eu cred, după cum îl cunosc, că nemulțumirea sa față de oameni nu este departe de dispreț. Octave Mirbeau, de un temperament mai violent, îi urește pur și simplu.

Gloriosul scriitor al lui „Crainquebille” se mulțumește să-și ascute din zi în zi ironia la adresa lor. În cea din urmă lucrare a sa „La revoltă des anges” ea a devenit teribilă. Și totuși, France n'a încetat un moment să ia o parte activă la luptele sociale! Mă gândesc adesea la contradicția care există între operele și viața sa. În cele dintâi el nu are față de oameni decât o ironie aci compătimitoare și blândă, aci aprigă și amară; și totuși în viața de fiecare zi el se proclamă fără ezitare socialist revoluționar! Semenilor săi pe cari în cărțile lui ni-i arată neputincioși, egoiști sau meschini, el le acordă așa dar un credit destul de frumos. El are încredere în putința unei schimbări ferice a omenirii de azi!

Cine va ști vreodată să ne explice lămurit rostul complex al gândurilor omenestii? Ele se fac și se desfășoară, se împerechiează și se izolează într'un mod atât de capricios! În clipele când scriam rândurile de mai sus, privitoare la artistul genial și la splendida lui mizantropie, mi-a revenit în minte o bătrână vânzătoare de ziare, din bulevardul Raspail. O am în fața ochilor cum am văzut-o de atâtea ori sezând singură și aproape nemișcată în chioșcul ei strîmt de lemn, ca într'un sieriș ridicat în picioare. Flacăra slabă a unei lămpi cu acetilenă o lumina dela spate, lăsându-i chipul resemnat și brăzdat de ani într'o umbră vag întretăiată de lucruri transparente, ca într'o pânză de Rembrandt. De câte ori, mă întorc pe la miezul nopții dela unul din prietenii mei care locuiește pe acolo, o zăresc stând imobilă în baraca de scânduri, cu cotul răzimat pe un vraf de jurnale și cu bărbia îngropată în palmă. Chioșcul ei e singurul deschis la această oră târzie. Ca să-mi potrec vremea în metropolițanul care mă ducea spre casă, mi s'a întâmplat să-i cumpăr de câteva ori o revistă sau un ziar. Odată am întrebât-o nu fără curiozitate: „Cum se face de ții așa de târziu chioșcul deschis?” Răspunsul ei: — C'est que je me sens si seule chez moi! (Mă simt așa de singură acasă). M'a pus pe gânduri strecurându-mi în suflet o tristeță înfinită.

Și m'am gândit numai decât la „Omul mulțimei”, nuvela măiastră a lui Edgar Poe. Singurătatea pare teribilă celor mai mulți. Bătrânilor mai ales ea le pare lugubră. Poate că omul fiind un animal eminentemente sociabil caută colectivitatea din instinct? Sau poate că, eu facultatea de a gândi și raționa pe care o are, singurătatea îl înspăimântă prin analogia ei cu neantul în care vom intra odată și în care știm prea bine că vom intra? Eroul poeziei americane rătăcește toată noaptea prin colțurile animate ale orașului: el se amesteacă înainte de cină cu cei cari iau aperitivul; apoi caută lumea prin restaurante; după masă îi regăsește în sălile de spectacole; la miezul nopții se confundă cu acei cari ies din teatre, preferând grupurile mai numeroase. Mai târziu frecventează localurile de petrecere, ca să se amestece apoi cu mulțimea aceluia cari își încep munca în zori de zi. Niciodată el nu poate rămâne singur. Singurătatea l-ar înnebuni!

Tot astfel, bătrâna și sârmana vânzătoare de ziare din bulevardul Raspail! Îmi dau silința să reconstituiesc în mintea-mi viața ei pustie și tristă. În haosul strălucit și sgomotos al Parisului, în viața multiplă, în ritmul sbucimăat al marelui oraș, ea se simte și este în realitate străină. Ea trăește singură! Cine știe? — poate că a văzut murindu-i rând pe rând copiii, rudela, prietenii ce-i va fi avut. Și astăzi din milioanele de oameni cari respiră, muncesc, se iubesc și se urăsc pe întinsul metropolei nici unul nu-l este nimic! Pustiul odăitei ei o îngrozește. Ea nu are pe cine mângâia și nici pe cine ură. E singură, singură ca o insulă în mijlocul valurilor, singură ca un mort într'un mormânt!

De aceea, fie ger ori căld, cer albastru ori timp ploios, ea întinde până la miezul nopții în umla ei ba-

racă de scânduri de pe bulevardul Raspail. Pașii trecătorilor răsunând pe trotuare, clopotul tramvaelor din depărtare, uruitul automobilelor, glasurile omenestii din colțurile de străzi îi dau impresia că și ea ocupă un loc în omenire. Ea respiră, aude, miroase, simte și vede Parisul cu tot sufletul ei. Anatole France fuge de lume și de viață cu toată gloria care-l întâmpină din toate părțile; umila bătrână din bulevardul Raspail nu poate trăi departe de ele. Și în aceste două extremități eu văd numai un lucru: că omul, sârmanul, este așa de fragil în mijlocul eternului haos în care se mișcă!

C. R. B.

Critici... anonimi*).

București, 20 Aprilie n.

Domnule Director,

Sub protecțiunea — poate prea binevoitoare de data asta — a „Lucafărului” din Sibiu, o persoană anonimă ce se ascunde cu grijă într'o inițială, cercuită discret de un parantez, binevoește să se ocupe de modesta mea activitate de până acum, într'o rubrică de mărunțisuri, ce o știam până acum... literară.

O manieră specială, firește. Inexactități, oarecari încercări de a precipita venin, și, în loc de argumente, un buchet de... insinuări și rebus-uri.

Nu pentru inițială, nici pentru paranteză adică pentru d. (Gh.) țin să răspund ei pentru „Lucafărul” sau, mai bine zis pentru cetitorii lui cari sunt, probabil, în marea lor majoritate oameni cum se cade.

Mai întâi de toate trebuie să recunosc, neapărat, că sunt, după spusa anonimului, fiul „regretatului ziarist popular, vioiu și productiv care a fost Ion Russu Șirianu”. Mai este adevărat că am fost unul din inițiatorii unui congres studențesc în România, congres care a și avut loc, atunci, la Iași. Dar acestea sunt lucruri lămurite de mult.

Cu ceace nu poate să se împace inițiala din „Lucafărul” este, după cum se vede clar, activitatea mea din ultimul timp... Și nu știu de ce d. (Gh.) este așa de puțin tolerant...

Am scris, într'adevăr, o carte de cuprins politic, cu titlul *La question de Transylvanie*. Ea a trecut, la Paris, prin mâinile și sub ochii unor oameni de talia contelui Albert de Mun, a dlui Ferdinand Larraude, decanul Facultății juridice din Paris, unul din savanții Sorbonnei, despre care a auzit, poate, și inițiala care se ascunde după perdeaua parantezei... Dela acești domni și dela alții am oarecari scrisori cari cuprind aprecieri asupra lucrării mele și cari dovedesc, până la evidentă, că, cel puțin în manuscris, cartea există... Nu am tipărit până în acest moment acest studiu, care este fructul unor cercetări de câțiva ani, deși aveam intențiunea s'o fac astă toamnă. Pentru ce?... S'o spun? Ei da: Pentru că am fost rugat, în scris, de câțiva conducători ai politicii românești, cari cunoșteau precis situațiunea internațională, să n'o fac, într'u cât momentul, în acea epocă, nu era propice. Era deci un interes național la mijloc, peste care n'aș fi putut trece ori câte reproșuri mi s'ar face!... Cartea va apare însă în curând și dacă d. (Gh.) are vre-un domiciliu stabil și un nume real, va putea primi un exemplar, dacă crede că... îi va face plăcerea citirea lui.

Acum: „Biuroul român de informațiuni politice”, pe care l-am înființat și pentru care lucrez fără altă răsplătă decât aceea ce o dă mulțămirea sufletească simțită de acela care crede că face o operă folositoare națiunii și deci o faptă bună!... Sau este oare o crimă, în ochii anonimului, dacă informăm străinătatea despre tot ce poate privi interesele noastre naționale?...

Mi se ridică o obiecție: că d. Roberto Fava, un amic al românismului și publicist mai în etate, a fost numit colaborator al Biuroului. D. Fava a binevoit să-și ofere singur concursul în interesul apropierei italo-române și, în urma unui schimb de scrisori, a fost însărcinat de a reprezenta

* Cu acest răspuns chestia pentru coloanele „Românului” e terminată definitiv. — Redacția.

interesele Biuroului în Italia. D-sa a trecut mai ou ușurință, decât ar fi putut s'o facă o... inițială oarecare, peste considerații de vârstă sau de ordin personal, în vederea unei cauze frumoase...

Mi se mai reproșează — tinerețea... Eu cred că tocmai la o instituțiune cum este Biuroul român, care consumă energie multă, este necesară vigoarea omului tânăr; de altfel la 25 de ani nu mai suntem copii. Sau d. (Gh.) condiționează munca în interesul cauzei naționale de o etate înaintată și ar vroi ca la conducerea Biuroului să fie cel puțin un octogenar presbit?...

Cât privește restul notiței anonimul meu censor întrebunează vre-o 12 rânduri... răpitate literaturii. El mă atacă pe un teren pe care nu pot să mă scobor! Nu este oare desgustător a vedea un critic cu pretențiunea de a censura o activitate politică, căutând să-mi ghicească intențiunile mele... matrimoniale? Ce interes are d. (Gh.) sau, mai bine zis, ce interes are — națiunea dacă eu voiu lua sau nu... „zestre frumoasă”?... Asemenea lucruri au tot atât de mare interes ca și cancanurile pețitoarelor de profesie sau ca proiectele întârziate ale bătrânelor mahalagioaice, în serile de denii...

La asemenea esiri malițioase și fără nici o demnitate nu răspund, nu pot să răspund, pentru că ar însemna să alunec pe acelaș teren cu anonimul „Lucafărului”. Și aceasta, mai ales aceasta, n'o doresc fiindcă respect coloanele acestui ziar la care am colaborat întotdeauna cu inima deschisă.

Primiți, Vă rog, domnule director asigurarea înaltei mele stime.

Mircea R. Șirianu.

Despre organizația școalelor de menaj din străinătate.

Fribourg, 1914.

Organizația școalelor de menaj și învățământul menajer din străinătate a luat frumoase și vaste proporții anii din urmă. Chestiunea acestor școale împreună cu organizația lor — pentru statele cari sunt preocupate de ea, e o adevărată importanță și necesitate simțită ca și importanța altor școale normale, ori profesionale, Belgia, Elveția, Franța, Germania, Suedia, Norvegia, Anglia, au căutat și găsit cea mai laudabilă soluție în direcția aceasta, și-au obținut în acelaș timp cele mai reale rezultate apropiate de condițiile sociale și scopurile urmărite.

În rindul întâi este Elveția și Belgia unde organizația învățământului menajer e aproape complet, și în acelaș timp oficios și răspândit. E cu adevărat interesant și demn de observat cum într'un moment dat, toate statele se intrunesc în dorința de-a înființa școale menajere pentru diferitele clase sociale.

În Franța, Germania, tot așa în Anglia și Statele-Unite, începutul învățământului menajer practic și organizația școalelor și cursurilor menajere se poate înregistra de pe la anii 1870—1872. În Suedia deja la a. 1865 s'a înființat o asemenea școală. La a. 1870, o doamnă din înalta societate înființează o școală de menaj în Reims; la 1873 cea dintâi școală normală de menaj își începe activitatea în Carlsruhe (Germania). La 1874 în Anglia se deschide o școală normală națională de bucătărie. În Belgia la anii 1874—1876 în curs de doi ani, se înființează zece școli de menaj.

Organizația școalelor de menaj din Elveția.

Elveția este statul în care cu drept cuvânt se poate spune că învățământul menajer este aproape la perfecție având totodată diferitele branșe de școli în această direcție.

1. Școale de menaj pentru eleve interne.
2. Școale de menaj pentru eleve externe (cuprinzând cursuri obligatoare sau facultative); cursuri de bucătăre și menajere.
3. Școale normale pentru formarea institutoarelor de menaj.

Desvoltarea și complectarea învățământului menajer din Elveția este datorită inițiativei și activității pornite de reuniunea femeilor numită *Société d'utilité publique des femmes Suisses*. Această societate înființată la 1888, se bucură de o adevărată autoritate în fața Confederației eleve-

fiene, și cuprinde secții cantonale și membrii singuratici; unește într'un singur grup solid și deosebit interesat femeile cantoanelor diferite ale Elveției întregi, fără deosebire de limbă, naționalitate și confesiune.

Cele dintâi cursuri menajere au fost înființate de către membrele acestei societăți sau sub patronajul lor. Acestei societăți îi revine și meritul de-a fi obținut din partea consiliului federal dreptul din 20 Decembrie 1895, drept prin care Confederația își ia angajamentul de-a subvenționa școlile și cursurile menajere existente deja, sau cele care se vor înființa în viitor. Acest nobil gest al Confederației, a fost un nou imbold la muncă pentru femeile elvețiene.

În loc de-a impune un singur sistem pentru toate cantoanele și în loc de un program cu același organizat, reuniunea a lăsat teren liber tuturor secțiilor de-ași dezvolta activitatea după cum cere interesul în fiecare canton. Astfel unele secții au înființat școlile pentru fete de casă și servitoare, până când altele au aflat necesare cursurile de seară; altele la rândul lor școlile împreună cu pensionat pentru fetele tinere mai cu dare de mână. În sfârșit câteva cantoane (Beru, Bâle, în urmă Fribourg) au început a dezvolta și înființa paralel învățământul menajer pentru clasa burgheză ca și pentru popor și cursurile pentru servitoare.

1. Școlile de menaj pentru eleve interne, cari se pot considera ca și cele mai perfect și complet organizate și se pot împărți în trei categorii diferite:

- școlile de menaj pentru fetele cu dare de mână;
- școlile de menaj pentru servitoare;
- școlile de menaj rurale.

Fondul general și ținta tuturor școlilor acestora este simplitatea. Învățământul lor este mai presus de toate practic cu scopul de-a da bune și muncitoare gospodine. Orice cunoștință sau instrucție superflua este eschisă din program. Cea mai mare importanță se atribuie petecitului, croitului și cosutului îmbrăcămintei simple; bucătărie economică, simplă, sănătoasă. Partea practică este anticipată de noțiuni generale teoretice.

Durata unui asemenea curs este de 5—6 luni. Toate școlile acestea, cu deosebirea lor de organizat, au programul aproape analog. În toate părțile au în vedere și se urmărește același singur scop: de-a iniția fetele tinere — fără deosebire de clasă socială — în arta de-ași conduce gospodăria cu chibzuală, de-a da adevărate femei de casă „maitresse de maison”, în același timp mame și soții model.

Școlile de menaj pentru servitoare.

Caracteristica specială a acestor școlile este absoluta simplitate cu care sunt aranjate.

Cursurile sunt de 3 sau 6 luni, cu eleve interne. Programul nu diferă cu nimic de cel al școlilor de menaj propriu zise. (Școlile de acestea sunt în Berna, Leuzbourg, Boniswil, Geneva etc.)

Aceleași principii se pot înregistra și pentru școlile rurale. Simplitatea și scopul de-a forma bune gospodine atât pentru oraș cât și pentru provincie.

Cursuri de menaj pentru eleve externe.

Instalația acestor cursuri fiind mult mai ușoară și mai puțin costisitoare, aproape în toate cantoanele au fost precedate internatelor. Sunt înființate în toate părțile Elveției și pentru toate clasele sociale, cu diferitele cursuri: *urbane, rurale și școlile volante.*

Localul și aranjamentul acestor școlile este redus la strictul necesar. O bucătărie și una sau mai multe localuri pentru cursuri, depinde de numărul elevilor și de estensiunea programului. Cele mai multe eleve cari frecventează aceste cursuri, sunt obligate să ia masa (prânzul) în școală, în schimbul unui preț minimal.

Cursurile urbane și rurale se țin seara sau

peste zi, potrivit cerințelor locale. Cursurile pentru muncitoare însă, se țin de obicei seara dela ora 7—9, sau 8—10, și sunt aproape totdeauna și în tot locul gratuite.

Școlile volante, sunt necesare și aduc prețioase servicii populației dela sate, îndeosebi oamenilor săraci cari nu pot contribui la o instalație menajeră permanentă; practice pentru părinții săraci, cari nu se pot lipsi de ficele lor în timpul lucrului de câmp sau grădină.

Aceste cursuri temporale urmează 2—3 luni la an 1—2 chiar și 3 ani în șir, mutându-se din sat în sat cu toată instalația de bucătărie și celalalt mobilier bineînțeleș redus la strictul necesar. Aceste școlile însă de câțiva ani încoace (au încetat) în Elveția nu se mai găsesc aproape de loc, în Franța însă sunt în activitate și astăzi.

Toate aceste variații de școlile și cursuri de menaj atât la oraș cât și la sate sunt sub îngrijirea statului, cu aceleași drepturi ca oricare altă școală primară sau normală, la sate obligatoare pentru fetele din popor, cari au absolvat clasele școlii primare și au împlinit vârsta de 14—15 ani.

Urmează apoi școlile de menaj normale din Elveția și celelalte state, cari sunt înființate cu scopul de-a da institute pentru școlile de menaj.

Tullia Bogdan.

Cum vor fi împărțite cercurile de votare în comitatul Arad.

Arad, 25 Aprilie.

Azi înainte de amăzi a avut loc în vederea adunării congregaționale de primăvară — care e convocată pe Luni în 27 Aprilie — ședința comisiei permanente a comitatului Arad discutând între cele peste 500 de puncte adresele societății „Emke” și a comitatului Pesta privitoare la tratativele contelui Tisza cu Românii și proiectul despre împărțirea cercurilor de votare în comitatul Arad conform ordinațiunii respective a ministrului de interne.

Privitor la adresele societății „Emke” și a comitatului Pesta, comisia permanentă a hotărât să prezinte adunării congregaționale de Luni următorul proiect de rezoluție:

Populația comitatului e pătrunsă de intențiunile acestor adrese și împărtășește îngrijorările exprimate în ele, dar consideră de inoportun, ca acum când guvernul a hotărât deja asupra astorfel de adrese iar de altă parte și tratativele s'au sistat, să se mai adreseze guvernului cu o nouă adresă.

Al doilea punct de cea mai mare importanță al adunării congregaționale va fi împărțirea cercurilor de votare în comitatul Arad. Comisia permanentă a adoptat în privința aceasta, în ședința ei de azi, proiectul de împărțire elaborat de primnotarul comitatens Iosif Schiell.

Dăm la vale acest proiect de împărțire a cercurilor de votare a comitatului Arad, care va fi prezentat Luni adunării congregaționale.

Acest proiect împarte întreg teritoriul comitatului în 32 cercuri de votare (față de 7 de mai înainte) și anume:

I. Circumscripția electorală Ineu e împărțită în 5 cercuri de votare:

- Cercul de votare Boxig. Sediul Boxig. Comunele: Aldești, Bârsa, Boxig, Voivodeni, Mănerău, Rensig.
- Cercul de votare Ineu. Sediul Ineu. Comunele: Mocrea, Ineu, Iermata, Seleuș, Gurba, Moroda, Șicula.
- Cercul de votare Cermelu. Sediul: Cermeiu. Comunele: Berechiu, Apateu, Cermeiu, Șomoscheș.
- Cercul de votare Șilindia. Sediul Șilindia. Comunele: Chorestameneș, Dezsőháza, Felmenes, Taut, Camna, Cuied, Luguzău, Șilindia, Iarcoș, Hodiș, Nădăș.
- Cercul de votare Târnova. Sediul: Târnova. Co-

munele: Agris, Drauș, Dud, Curtacheriu, Arăneș, Târnova.

II. Circumscripția electorală Borosșebis e împărțită în 5 cercuri de votare.

1. Cercul de votare Borosșebis. Sediul: Borosșebis. Comunele: Buhani, Berindeni, Borosșebis, Doncen, Dezna, Deznaháza, Govojudia, Ignești, Chertiș, Neagra, Ramna, Cocluba, Minead, Moneasa, Slatina, Nădălbesti, Prăjești, Susani, Selăgeni.

2. Cercul de votare Ciuci. Sediul Ciuci. Comunele: Aciuța, Aciua, Budești, Pojana, Ciuceiu, Groși, Lazuri, Măgulicea, Dumbrava, Pleșcuța, Rostoci, Tălagiu, Vidra, Guravale.

3. Cercul de votare Gurahonț. Sediul Gurahonț. Comunele: Secaș, Baltele, Bontest, Roșia, Brusturesc, Dieci, Dulcele, Holtmezes, Honțșor, Gurahonț, Iosaș, Iosașel, Crocna, Feniș, Mădrigești, Saturău, Revedș, Șoimuș-Buciava, Valea-mare, Zimbru, Zeldiș.

4. Cercul de votare Buteni. Sediul Buteni. Comunele: Cîl, Bodești, Almaș, Chisindia, Căcărău, Buteni, Mustețest, Paiușeni, Văsoaia.

5. Cercul de votare Hălmagiu. Sediul Hălmagiu. Comunele: Bordești, Tohești, Târnavița, Pojenar, Vosdoci, Cristești, Hălmăgel, Leștioara, Ionești, Termura, Mermesti, Hălmagiu, Ocșor, Ociu, Brusturi, Leasa, Sârbi, Tisa, Bănești.

III. Circumscripția electorală Aletea are 3 cercuri de votare.

1. Cercul de votare Aletea cu sediul Aletea: Aletea, Ciula-Vârșand și Pîlul-mare.

2. Cercul de votare Medgyesegyháza cu sediul Medgyesegyháza: Almáskamarás, Medgyesbodzás, Medgyesegyháza și Nagykamarás.

3. Cercul de votare Otlaca cu sediul Otlaca: Otlaca, Siciău, Szentmárton.

IV. Circumscripția electorală Chișineu e împărțită în 8 cercuri electorale.

1. Cercul de votare Șimandul-superior cu sediul Șimandul-superior: Șimandul inferior, Șimandul superior, Nădab.

2. Cercul de votare Chișineu cu sediul Chișineu: Ágya, Erdeiș, Chișineu.

3. Cercul de votare Nagyzerénd cu sediul Nagyzerénd: Feketegyarmat, Nagyzerénd, Mișca.

4. Cercul de votare Simonyifalva cu sediul Simonyifalva: Sepreus și Simonyifalva.

5. Cercul de votare Szapáryliget cu sediul Szapáryliget: Chereuș, Szapáryliget, Sinteș.

6. Cercul de votare Socodor cu sediul Socodor: Socodor.

7. Cercul de votare Vădas cu sediul Vădas: Bélzerénd, Talpos, Vădas.

8. Cercul de votare Zărand cu sediul Zărand: Clateiu, Zărand și Sinteș.

V. Circumscripția electorală Pecica are 4 cercuri de votare.

1. Pecica-maghiară.

2. Pecica-română cu sediul Pecica-română: Nagyiratos, Nagyvarjas, Bodrogul-vechiu și Pecica-română.

3. Cercul de votare Óthalom (Glogovaț) cu sediul Óthalom: Micălaca, Glogovaț, Zsigmondháza.

4. Cercul de votare Semlac cu sediul Semlac: Kis-pereg, Nemetpereg, Semlac.

VI. Circumscripția electorală Radna are 5 cercuri de votare.

1. Cercul de votare Ghloroc cu sediul Ghloroc: Cuvin Ghloroc, Covășint, Cicir Măndruloș, Sobotell.

2. Cercul de votare Bărzava cu sediul Bărzava: Dumbrăvița, Bătuța, Groși, Conop, Bărzava, Căpruța, Monoroștia.

3. Cercul de votare Radna cu sediul Radna: Cladova, Radna, Miniș, Mîlova, Odvoș, Paulișul-vechiu, Șoimuș, Paulișul-nou.

4. Cercul de votare Soborșin cu sediul Soborșin: Halaliș, Cuiăș, Iteu, Corbesti, Petriș, Seliste, Obârșia, Pernești, Roșia, Soborșin, Tameșești, Toc, Troaș și Vinesti.

5. Cercul de votare Totvărădia cu sediul Totvărădia: Lupești, Govășdia, Giullita, Baia, Soroșag, Totvărădia.

VII. Circumscripția electorală Șiria va avea 7 cercuri de votare.

1. Cercul de votare Fakert cu sediul Fakert: Fakert, Szentéanyfalva, Ulpanád, Zimándköz, Zimándufalu.

HOTELUL SAVOY BUDAPEST. VIII., József-körut 16.

Hotel modern, cu aranjament nou, încălzire centrală, apă caldă și rece în fiecare cameră, lift ziua și noaptea. — Sub conducerea personală a lui

Rendes Szidor.

Camere cu un pat dela 3 coroane în sus, cu două paturi dela 5 coroane în sus, socotind aci și încălzirea, luminatul și serviciul

Nou sistem pensioar, proviziune la o zi pentru 4 coroane.

La petrecere mai îndelungată se dă favor.

(Go 2008)

Camere pe lună pentru 80 coroane.

2. Cercul de votare *Gaișă* cu sediul *Gaișă*: *Gaișă* și *Măscă*.

3. Cercul de votare *Curtici* cu sediul *Curtici*: *Curtici*, și *Macea*.

4. Cercul de votare *Comlăuș* cu sediul *Comlăuș*: *Comlăuș* și *Vârșandul-nou*.

5. Cercul de votare *Păncota* cu sediul *Păncota*: *Măderat* și *Păncota*.

6. Cercul de votare *Ujszentanna* cu sediul *Ujszentanna*: *Chirechi* și *Ujszentanna*.

7. Cercul de votare *Șiria*.

Știrile zilei.

„Die Zeit” despre politica României.

Viena. — Sub titlul „Pânza roșie” ziarul vienez „Die Zeit” publică în numărul său de azi un interesant prim-articol, în care se ocupă de politica României.

Când în 1881 principele de atunci, acum regele Carol al României — scrie numitul ziar — după congresul de la Berlin și după declararea independenței României, l-a cercetat în Berlin pe prințul Bismarck, acesta îi sfătui să nu se manifeste pe față contra Rusiei, pentru că el apreciază chiar, dificultățile care rezultă din situația geografică a României, între puterile imperiu rusec și Bulgaria care se forma sub influința rusească. Principele Carol a ripostat, că o adevărată primejdie pentru România s'ar naște atunci, când s'ar alunge la formarea unei Mari-Bulgarii.

Acest scurt răspuns al principelui Carol cuprinde tot sensul politicii ce-a făcut-o România până astăzi și explică și schimbarea ei de acum. **Bulgaria-mare e o pânză roșie pentru politica românească.** O Mare-Bulgaria constituie un pericol pentru actuala stare din Balcani. Cine formează sau vrea să formeze o Bulgaria-Mare, e dușman al României.

Dela 1866 România a stat bine cu imperiul moscovit. Pacea de la San-Stefano între Ruși și Turci a făcut o schimbare radicală. Rușii i-au furat României Basarabia și încercară formarea unei Mari-Bulgarii. Congresul de la Berlin însă schimbă acest plan într-o Bulgaria cam mititică. Românii cunoșteau intențiile Rusiei de-a crea o Mare-Bulgaria și Rusia a isprăvit-o cu prietenia acestora. România se alipește la Austria careia îi rămâne credincioasă până la al doilea război balcanic.

Atunci iar s'au schimbat relațiile. Pentru ce? Iarăș pentru Bulgaria-Mare. Acum însă pânza roșie a ridicat-o Austro-Ungaria, pe când Rusia a făcut totul pentru a înăbuși strădaniile prea lacome ale regelui Ferdinand. Austria a rămas compromisă, iar la conferența din București i s'au tăiat frumusețea aripilor Marel-Bulgarii.

Astăzi resentimentele României și neîncrederea ei, se îndreaptă automat, în altă parte, ele se îndreaptă în contra Austro-Ungariei. Dacă azi un nou prinț Bismarck l-ar sfătui pe regele Carol să nu fie așa față de Austro-Ungaria, el ar răspunde cum a răspuns odinioară că numai o Bulgaria-Mare poate fi primejdie pentru România.

„Politica României — încheie „Die Zeit” — e consecvență, aceeași e azi ca și în 1878, numai obiectul rivalității s'a schimbat”.

Rusia și Austria și-au schimbat rolurile. A trebuit să treacă atât timp până ce Rușii au găsit prilejul să-și recunoască și să-și repare întru câtva greșelile de la 1878. Diplomația austro-ungară a fost așa de gentilă să le dea concursul. Acum Austriei sunt pentru România diavolii, iar Rușii sunt îngerii.

„Nici diplomații ruși nu-s firește genii” — zice „Die Zeit”. Ei se pare numai că pot învăța ceva din trecut. Al noștri nu”.

Sedința camerei.

Budapesta. — Camera a votat azi după o scurtă discuție în ședințele de azi înainte de amiază și de după amiază bugetele ministerului de Justiție și cel al ministerului de finanțe. La orele 8 seara când s'a terminat ședința președintele Beöthy a adus la cunoștință camerii moartea fostului prim-ministru, general Géza Fejérváry. Președintele înșirând meritele decedatului a propus ca camera să-și exprime condoleanțele protocolar și să depună o cunună pe mormântul fostului prim-ministru. Exprimând încă contele Tisza condoleanțele în numele guvernului, camera s'a amânat până Joi.

Adunarea congregațională de primăvară a comitatului Caraș-Severin și a comitatului Hunedoara.

Lugoj. — Azi a avut loc adunarea congregațională de primăvară a comitatului Caraș-Severin. Între altele a fost pusă la ordinea zilei și adresa societății „Emke” privitoare la tratativele cu România. Adunarea congregațională a primit în privința aceasta propunerea comisiei permanente, prin care se aprobă străduințele de înțelegere a guvernului cu România. Punctul de vedere al Românilor l'a expus d. Valer Branișce.

Deva. — În adunarea congregațională de primăvară a comitatului Hunedoara ce a avut loc azi și la care Români s'au prezentat în număr mare s'a discutat între altele împărțirea cercurilor de votare și adresa societății „Emke”.

Proiectul de împărțire stabilește 24 de cercuri de votare cu câte 700 alegători. Conducătorii Românilor dnii Dr. Aurel Vlad și Vasile Demian au criticat foarte aspru acest proiect declarându-l de nedrept.

Adunarea congregațională a primit cu toate acestea proiectul, trecând preste adresa societății „Emke” la ordinea zilei, a votat deplina încredere politicii guvernului în chestia de naționalitate.

Panică la bursă.

Budapesta. — În urma războiului american și a morbului M. Sale, valoarea acțiunilor scade precipitat.

Boala monarhului.

Viena. — Starea sănătății M. Sale e neshimbată; boala nu prezintă ameliorare. Monarhul a dormit puțin astă noapte, având accese de tuse. Din cauza vremii ploioase nu a părăsit camera.

Războiul american.

New-York. — Trupele lui Huerta au luat ieri ofensiva la granița mexicană-americană deschizând la Laredo focul asupra trupelor americane de graniță. Cele mai însemnate edificii ale orașului teatrul, posta și casa de vamă au fost total distruse de focurile mexicane.

Tokio. — Agenția Reuter a fost autorizată din partea ministerului de război să declare că Japonia în nici un caz nu intenționează să se folosească de conflictul dintre Mexico și Statele-Unite exploatarea situația în favorul japonezilor din California.

New-York. — Știrea despre prinderea generalului mexican Caranza de către generalul american Villa încă nu e confirmată.

Vera Cruz. — Generalul mexican Maio a început asediarea orașului Tampico, care se află în posesiunea trupelor americane.

Vera-Cruz. — Până acum au fost debarcați 25.000 soldați americani. Lupta la Rio-Grande continuă între cavaleria americană și trupele mexicane. Orașul Laredo a fost incendiat de către mexicani.

România și Albania.

București. — Fostul ministru român Nicu Filipescu a făcut corespondentului din București al ziarului „Daily Telegraph” interesante declarații cu privire la situația din Balcani:

D. Filipescu a spus între altele:

Noi nu dorim cât de puțin să fim amestecați în afacerile noului stat, nici să luăm o atitudine hotărâtă în această privință. Albania s'a dovedit până acum un măr de discordie. Încercările făcute până acum — considerându-se simpatii noastre față de Români din Macedonia — pentru o schimbare a atitudinii noastre au rămas fără rezultat. Neînțelegem să noi am putea fi influențați de simpatii noastre față de Români din Macedonia și Albania, dar nouă nu ne este permis să ajungem până acolo, să fim constrânși să pășim pe un drum pe care nu-l dorim. Interesul României în Albania e nul — a încheiat Filipescu — și eu am pentru Albanezi tot așa simpatii cum aș avea pentru patagonieni.

Moartea baronului Fejérváry.

Viena. — Azi la orele 5 și jumătate a încetat din viață fostul prim ministru ungar, baronul Géza Fejérváry.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 25 Aprilie 1914.

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță: vreme rece, în unele locuri ploi.

Prognostic telegrafic: vreme schimbătoare. Temperatura la amiazi a fost: 16.8 C.

Concertul tinerimii dela seminarul român din Arad. Măne, Duminică, va avea loc în sala mare dela hotel „Crucea-albă” din Arad un concert al tinerimii sem. sub conducerea dlui prof. Trifon Lugojan, cu următorul interesant program:

1. *Priceasna* „Ochiul inimii mele...” cor bărbătesc de A. Bena.

2. „Altarul mănăstirii Putna”, cor bărbătesc cu acompaniament de pian, de C. G. Porumbescu.

3. „Solo de pian”, executate de dsoara Onora Luca.

4. „Stejarul și Cornul”, pentru cor bărbătesc aranjat de T. Teodorescu.

5. „La malurile Prutului”, vals pentru cor bărbătesc, cu acompaniament de pian, de C. G. Porumbescu.

6. „Fiii României”, de G. Muzicescu.

Acompaniamentul de pian e susținut de dsoara Onora Luca, profesoară de pian.

Inceputul la orele 8 și jum. seara.

Prețurile de intrare: Loc I. 5 cor.; loc II 3 cor.; loc de stat 2 coroane.

Bilete se capătă până la orele 10 a. m. la „Librăria Diecezană”, iar seara la casă.

Copiii nimănui — persecutați. Din Cluj se anunță: Federația „Kossuth” în adunarea sa de azi a votat o moțiune prin care se cere urmărirea și pedepsirea studenților români dela universitatea din Cluj, cari au trimis Ligei Culturale o telegramă de aderentă cu ocaziunea meetingului din București. Un memorandum separat a fost înaintat rectorului, în care se cere categoric punerea în vigoare a ordinului ca studenților să nu le fie permis a vorbi altă limbă decât cea maghiară în edificiul universității.

Bustul lui I. Russu Șirianu. Comitetul pentru ridicarea unui monument luptătorului național Ioan Russu Șirianu, fost deputat în camera ungară, fost director fondator al ziarului „Tribuna”, fost secretar general al comitetului național român în timpul campaniei memorandumului, fost membru fondator al „Ligei Culturale”, fost membru în diferite corporațiuni bisericești-școlare și culturale etc. etc. invită la serbările inaugurării monumentului, cari vor avea loc în ziua de 3 Mai (20 Aprilie) 1914 în comuna Șiria (Világos comit. Aradului).

Programul festivității, ce va avea loc din acest prilej, este următorul: 1. La ora 9 a. m. liturghie festivă împreună cu parastas în biserica gr. or. română din Șiria. 2. Cuvânt de inaugurare, rostit de deputatul dietal Dr. Ștefan C. Pop. 3. Sfințirea bustului. 4. Discurs festiv, rostit de d. V. Goldiș, directorul ziarului „Românul” din Arad. 5. Eventuale discursuri. 6. La ora 1 și jum. masă comună.

Persoanele cari doresc a lua parte la serbări și la masa comună, sunt rugate a-și anunța participarea până la 29 Aprilie st. n. dlui Dr. Nicolae Hotăran, Șiria (Világos).

Titu Maiorescu se dedică istoriografiei. După cum anunță mai multe ziare mari din străinătate d. Titu Maiorescu a renunțat la sefa partidului conservator din România și dorește să petreacă deocamdată în străinătate, unde vrea să termine un mare op asupra istoriei României sub regele Carol, la care lucrează actualmente.

Revoluția românească în Ardeal. În săptămânile trecute, zilnic s'a putut citi în ziarele ungurești, de ori ce nuanță politică, că Români

diu Ardeal, mărginași cu România, s'ar fi răsculat și ar fi în preziua unei revoluții sângeroase... ba, chiar în dieta Ungariei s'au făcut interpelații în cauză, — fără a se cerca isvorul stirei.

Ziaristii maghiari, nu cunosc firea Românului și cu deosebire nu cunosc pe a mărginenilor, — cari atât sunt de blânzi și de iertători, în toate nedreptățile ce li se fac, încât și în cele mai grave cazuri tac și înecă, necum să se vrăjmășească cu cineva, cu atât mai puțin cu stăpânirea țării.

Ei, dar ce să faci când unii oameni își recunosc păcatele? Nu pot dormi de frică și de spaimă, temându-se, că fărădelegile făptuite, se vor răsbuna fără cruțare. Ori poate — voincoșii — presimtesc vre-o catastrofă și de frică o înfățișează înainte de vreme!

Revoluția trimbitată a fost, dar nu în forma vestită în ziare și nici între Români din Ardeal, ci cu alți Români și într'altă formă.

Să spunem adevărul, înfățișând faptul cum s'a petrecut:

La începutul lui Martie v. vre-o 50 de Români muncitori de vie din Măderat, (com. Arad) au plecat în România, unde au fost angajați cu contract la o pepinieră de vie, a unei firme franceze. Ajungând la graniță (vama Ghimeș) au fost excepționate pașapoartele unora dintre ei și așa li s'a interzis trecerea graniței. Până s'a aranjat afacerea pașapoartelor — pe calea consulatului, — muncitorii au trebuit (aproape 2 săptămâni) să aștepte la graniță, care timp apoi l'au petrecut în chefuri și veselie, căci traiul mergea pe contul companiei care i-a angajat. Intre muncitori erau și câțiva „baptiști”, cari pentru a le mai trece vremea s'au urcat pe un plaiu de munte din apropiere și acolo au început a cânta din instrumentele (trompetele) cari le aveau la ei... dar, — când cântau (sufiau) mai serios, se văd incunjurăți de toate părțile de jandarmi înarmați până 'n dinți, cari incunjurându-i — între injurături de-a lor și imboldiri cu patul pustii — i-au transportat la vamă unde li s'au luat interogator și li s'au controlat pașapoarturile, treabă, care văzând-o muncitorii rămași în vamă au ris una bună, atât de pocăiți cât și de jandarmi, cari acum văzând adevărata stare, se simțeau umiliți. Și, aveau de ce, *căci sunetul goarnelor surlat ca „Imn de rugăciune” au imprăștiat ecou de remiriță, care auzindu-l păzitorii graniței au sărit totți ca unul să prindă pe revoluționari(?)*

Intâmplarea, — care de altcum mi-a fost comunicată de „vătavul” muncitorilor care a venit acasă pe Sf. Paști, va fi văzut-o și atari săcul, și acestia vor fi dus-o la oraș, unde reporterii ziarelor maghiare auzind, au bucinat „revoluția valahă” în toate părțile, până ce schimbată și în altă lumină a ajuns în dieta țării.

Iată deci cum se fac revoluțiile românești în Ungaria!

De adăugat nu mai adaug nimic, căci faptul cu urmările se explică de sine.

Măderat, Aprilie 1914.

P. Vancu.

† Ioan Buteanu. Ni se anunță din Oradea-mare: Dieceza noastră gr. cat. română a Orăzii-mari a îmbrăcat doliu ieri noapte, Vineri, a decedat în Budapesta prepozitul Ion Buteanu. Cu toate îngrijirile medicale date și de însuș fiica lui Buteanu, dsoara Marta, medic în Budapesta, profesoară la clinica — Jendrarik, ei n'a putut fi mântuit.

Cadavrul va fi adus la Beiuș. Inmormântarea va avea loc mâine, Duminecă.

Victimele aviației. Pe câmpul Mirasiori (lângă Turin) a căzut ieri locotenentul-aviator Na-

poli, din cauze necunoscute. Napoli cât și pasagerul său a murit momentan.

Sbor înaltea Papei. Din Roma se anunță, că aviatorul din Triest, Josef Bidmer, care a sburat din Triest la Roma, ieri a sburat de mai multe ori în jurul Vaticanului. Papa a urmărit cu mult interes sborurile îndrăznețe ale lui Bidmer.

Serabarea de gală la Teatru Național din București. Joi seara a avut loc la Teatrul Național din București o reprezentație extraordinară de gală, în beneficiul „Societății scriitorilor români”, la care a asistat și M. S. regina, presidenta de onoare a acestei societăți.

Sala Teatrului Național s'a părut prea mică pentru mulțimea celor ce-au luat parte la aceasta grandioasă serbare a scriitorilor români.

Toate autoritățile și tot ce Bucureștiul are mai distins și-a dat întâlnire Joi seara la Teatrul Național, pentru a saluta pe Augusta suverană, care de atâta vreme n'a mai asistat la reprezentanții teatrale. S'a jucat „Chemarea codrului” poveste vitejească în trei acte de G. Diamandy și „Masca” comedie într'un act de dna Claudia Milian.

x Cei cari sufer de paliditate au nevoie de scaun regulat. În acest scop cel mai bun mijloc e cunoscuta apă amară FRANZ IOSEF, care regulează mistuirea. Are efect sigur și plăcut, nu pricinuește moleșală, nu agită. Profesorul Kleinwicher din Innsbruck, autorului opului „Studii asupra tratamentului de vindecare pentru femei”, confirmă și el că apa amănă Frantz Iosef are gust plăcut și efect sigur. De vânzare în orice farmacie, drogherie și băcănie. (Hi 1867).

x În sanatoriul „Sanitas” din Versecz cu 1 Mai st. n. a. c. se începe al treilea sezon de cură. Rezultatele de cură din cei doi ani trecuți au fost foarte favorabile.

Sanatoriul stă sub conducerea domnului medic diriginte Dr. L. Méhes. În institut se aplică factorii curativi fizici cunoscuți sub denumirea de cură fizico-dietetică sistemul Dr. Lahmann. Institutul este înzestrat cu aparatele cele mai moderne de cură.

Cura se folosește la boalele cronice și este indicată mai ales: la boalele sistemului nervos, ale căilor respiratorii, ale cordului, ale organelor digestivei, la tot felul de boale femești, la boalele de rinichi, ale beșicel, prostatei și la urmările lor, la boalele constitutionale, ale organelor motorice, la reumatism, dieteză urică și la boale climatice. Copii slabi și săraci de sânge (anemici) prin cura aceasta se reculeg admirabil. Sanatoriul se află la poalele dealurilor în mijlocul unui parc mare și frumos. Are încăperi confortabile și întreținerea e de rangul prim pe lângă prețuri moderate.

Prospecte în limba română se trimit la dorință prin direcțiune. Sa 1997

x Nadler és Dr. Schönfeld fabrică de oroloage pentru turnuri, Budapesta VIII. Prater 9. O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați li ferează cele mai perfecte oroloage pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltuiala proprie. la garanție pentru oroloagele liferate. Lămuriri și catalog trimite gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru. (N 42)

x În atențiunea celor ce cumpără mobile. Brackner Lipót, fabricant de mobile în Arad, și-a mutat magazinul de mobile înflințat acum 32 de ani, provăzută cu aranjament nou, în bulevardul Andrássy nr. 5 (fosta localitate a cinematografului Apollo). Asortiment foarte bogat de mobile de măsur și tapetier, aranjamente americane pentru birouri. Prețuri ieftine, serviciu prompt. Bu 2004—5

AVIZ CĂTRE PUBLICUL ROMÂN. Cunoscând multele lipsuri ale poporului nostru dela sate, am deschis în Budapesta un *Birou de informații* ca în felul acesta să stau în ajutorul publicului român în ori care afacere ce se ține de Budapesta.

Dau informații referitor la rugărilor înalțate ministerului ori Curlei. Urgitez rezolvarea lor și rog rezolvare favorabilă. Mijlocesc împrumuturi ieftine pe amortizare și vânzări de moșii și păduri.

Cine vrea să-și cumpere locomobile, motoare, moară, mașini de îmblățit mănate cu locomii, cu motor, cu cai ori cu mână, mașini de sămănat grâu, de coșit grâu, ori iarbă, pentru adunarea fânului ori despolarea cucuruzului, pluguri etc să imi scrie mie căci gratuit îi recomand fabrici de unde își poate cumpăra toate aceste pe rate și cu prețuri mai ieftine ca la agenturi ijdovești. Scopul meu este ca țaranul român să-și cumpere marfă bună din mâna primă și cu garanță mare. Să vă feriți de firme cari nu sunt fabrici. Să vă feriți de agenți ijdovi căci vă înșeală.

Vă recomand o invenție nouă: o morișcă cu 2 petri și sită mănată cu mâna care face 100 kg. lână la zi. Prețul e 320 cor. pe rate.

La dorință trimit gratuit planuri de mori și catalog ilustrat despre toate recvizitele economice. Cu stimă:

Ne 2036—15

L. OLARIU.
Budapest, II., Margit-körut 11.

x Constipația la oamenii bine desvoltați e de caracter trecător, însă la oamenii bolnavi foarte adeseori are urmări grave. Există, însă, din norocire un excelent mijloc de casă, apa amară naturală Franz Josef, care are efect plăcut și se poate spune, nîcîcînd nu rămâne fără efect, deoarece imediat sistează conturbația obvenindă din oricare parte a organelor de mistuire. Publicațiile medicale ale spitalului Klemens din Münster dovedesc, că această apă minerală, fără să aibă vre-un alt efect neplăcut, cu siguranță produce scaun regulat. În urma acestor însușiri excelente apa Franz Josef ocupă locul prim și între mijloace solutive sarate. De vânzare la farmacii, drogherii și băcăni. (Hi 1867).

x În atențiunea bolnavilor! Balsamul Mittelmann pentru stomac încetează în scurtă vreme lipsa de apetit, incuierea scaunului, durerile de cap, cărceli de stomac, arderea de stomac, apoi tot felul de boale de intestine, luând de 3-ori la zi, înainte de mâncare, câte-o lingură cafea. Prețul 2 coroane. Pregătește și expediază: Eugen Mittelmann, farmacie la „Leid de aur” în Ungvár, str. Nagyhíd-u. (Mi 1621)

x Noutăți de primăvară, pălării elegante, cravate clorapl, albituri pentru bărbați, batiste pentru buzunar, rocuri de gumă, căciuli pentru călătorie și bogat asortiment de tot felul de articoli de modă pentru băieți, cu prețuri foarte ieftine în *prăvălia de modă pentru bărbați „Chic”* Arad, bulev. Andrássy nr. 15.

x Minge pentru football, ghete pentru fotbal, lopeși pentru tennis, minge și jucării, asortiment bogat și foare ieftin la firma *Hegedűs Gyula, Arad, bulev. Andrássy nr. 16. Telefon 506.* (He 1891).

O rugare modestă,

care nu vă costă nici o eboacă dar Administrația noastră li poate fi de mare folos. — Administrația noastră roagă pe toți cei ce țarguțese și comandă din articolele anunțate în foala noastră, să amintească că firma e cetit-o în ziarul acesta.

„KRISTÁLY”
FABRICĂ DE SPĂLAT CU ABURI
GLUJ (KOLOZSVÁR).

Pachetare gratuită.
La lucrări de peste 10
coroane, expediarea se
face franco. (KI 1548—53)

Curățire și vopsire chimică
de haine în orice culoare.

Călcare lucie de gulere. Co-
măndele din previață se execută repede.

Bursa de cereale din Budapesta.

(După 50 kgr.)

— 25 Aprilie.

Grâu pe Aprilie	13.07
Grâu pe Maiu	13.05
Grâu pe Octomvrie	11.76
Secară pe Aprilie	10.69
Secară pe Octomvrie	9.22
Ovăs pe Aprilie	8.22
Ovăs pe Octomvrie	7.97
Porumb pe Maiu	6.95
Porumb pe Iulie	7.11

Hejreigazító nyilatkozat:

A „Románul” 1914 évi ápril 19-iki kelettel kiadott 77 számában „Din Calvarul nostru” (A mi kalváriánkból) cím alatt közzétett személyemre vonatkozó közlemény tényállására nézve a következőket jelentem ki:

Nem igaz a közleménynek az az állítása, hogy rénegát vagyok;

nem igaz, hogy a mult esztendőben, a mozgósítás idején a „Világ” hasábjain piszkos támadásokat intéztem a román hadsereg ellen és hogy azt kigunyoltam,

nem igaz, hogy Savu Constantinnak erre vonatkozó támadó és sértő válaszát, amelyért ellene rágalmozási pert indítottam, — jól megérdemeltem.

Nagyvárad, 1914 ápril 20.

Dr. Papp János,

a „Nagyvárad felelős szerkesztője.

Előttünk: Károly József, Horkány Elemér.

POSTA ADMINISTRATIEI.

Dionisie Coanța, Lăpușnic. Am primit 7 cor. în abonament până la 30 Iunie a. c.

I. Sbârcea, Sibiu. Abonamentul e achitat până la 1 Iulie 1914.

Dumitru Sândeian, Medias. Am primit 14 cor. în abonament până la 30 Iulie a. c.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Loc deschis *).

Onorată redacțiune,

La Nr. 15 al ziarului „Románul” dela 1 Februarie a. c. st. a. a. aflat On. redacție de cuviințos de a publica și a da crezământ unei corespondențe din Rodna-nouă, fără a fi subscrisă de autor. La rugarea mea, On. redacție respective dl redactor nu a binevoit a-mi răspunde și nu a mai aflat nici autorul, — nu presupun că mi-a consimțit cu cele scrise anonim, și totuși pun răspundere pe dl redactor.

Un popor întreg, ce de 34 ani mă cunoaște, s'a conștientizat auzind de mișlescul atac și de calomnia pusă asupra mea, și motu proprio a protestat în scris și a crezut că On. redacție să-i publice declarația-protestul, fiindcă un poporan sincer și cu simț de omenie și drept nu s'a putut bucura când a aflat că păstorul său vorbit cu noroi, — dar On. redacție nu a voit nici să protest a-l publica, nici nu a remis — la cererea mea — un protest spre a fi publicat în alte ziare. Se crede că numai un manuscris de care s'a făcut uz, ar fi în On. redacție să-l rețină...

Journalistica noastră și a tuturor popoarelor trebuie să fie un jude independent și imparțial, și are și datoria de a examina bine și de a se informa de ceea ce se întâmplă: baza de adevăr a ori cărei scrisori și publicări, și nu se deosească nimbul unui ziar de bun nume: deci totuși publică ceva greșit, le este datorința de a se scuza și pe alții și a satisface întru repararea bunului.

*) Pentru cele publicate la acest loc redacția nu poate da nici o răspundere.

lui unans a ori și cui, chiar în interesul demnității și înmbrățișării cu drag a unui ziar.

Un corespondent, care nu-ș pune numele la ceea ce scrie și lasă greutatea răspunderii pe redacție, — acela nu-l om la loc, nici nu vorbește adevărul; unul ca acela este ca individul ce te atacă în somn, sau din dos, sau stă ascuns lângă drum, fiind că de față se teme a da pept, că va fi învins. A ataca onoarea și reputația cuiva în așa mod, e cea mai josnică hotle.

Numai dintr'un creier smintit și dintr'un suflet și inimă neagră, pătimasă și murdară și dela un individ decăzut sub gradul de om, a putut eși și informația și și scrierea mizerabilului anonim; om fără nume și căpătâi. **Declar de calomniatorului cel mai de jos și detestabil pe informatorul și autorul acelei corespondențe.** din a cărei still se vede omul; iar cuprinsul întreg al acelei scrisori, de o minciună și calomnie inherentă acelu individ și spiritelor mici și ticăloase, deducute la gradul cofăritelor din piață, și cele ce a scris autorul ascuns în tufă, sunt demne de eul său de autor.

De 34 ani stau la paza vieții sufletești, morale, materiale, etnice, naționale și culturale a acestui popor. Și superiorii bisericești și civili, ba și alți bărbați mari veniți pe aici și din alte părți și țări, apoi frați preoți și alți inteligenți, ba și poporeni străini, numai bine și cu laudă s'au exprimat despre cele văzute, experiate și efectuite. — Mirare deci, că atâția ani și atâți oameni, au aflat că numai bine am făcut, și acum dovadă fată-o lună sau într'o zi, să devin rău și nedemn, și să aduc la „săpă de lemn” un sat.

Toată averea mea privată de azi, este ceea ce a fost și înainte de 34 ani. Am trăit și trăesc din economia și din mica avere părintească. Nici o funcțiune preoțească nu am neglijat-o, dar nici nu am făcut dependentă împlinirea ei dela plătire sau dela mărimea de plată, ori dela timp; care cum a poțit și când a dorit, i-am servit cu plăcere, și în toate lipsele sufletești și în necazurile și nevoile trupesti, economice ș. a. am stat în ajutor și i-am fost părinte bun și milostiv, zi ori noapte când m-au cerat; fiecare a plătit când a putut, iar în stole am ținut moderațiunea cea mai severă și echilibrul stării și împrejurării fiecăruia și nu am trecut maximum fraților vecini nici când; — am observat uzul și regulamentele. Servese cu casa mea proprie, fără a fi primit ceva relut de cortel, nici vre-o reparație la nimic, nici asigurare de foc, nici clacă, nici zile de lucru, sau mersă de bucate — cari toate sunt în regulamentele diecezane — ba nici o îngrăditură nu se face la ceva cleja biser. cum se făcea mai înainte.

Sunt mai idealist decât materialist, aștept, îngăduiesc pe fiecare. Am făcut 42 călătorii numai în anii înainte de a clădi biserica și în decursul clădirii — dar nu am cerut nici un filer spese de călătorie, apoi 4 ani cât s'a clădit biserica, de dimineața până sara am stat la fiecare peatră ca să văd cum și ce se pune, ca să fie bine, — și am purtat toate evidentile — gratis. Tot așa și cu ocaziunea reparării, apoi clădirii de școală.

Nime nu a fost acuzat pentru vre-o stolă bogatul a plătit când a voit și putut, iar săracul numai dacă a putut. Multora și gratis am făcut funcțiuni, și din lacrima nimănu nu am avut înima să mă folosesc ori să abuzez. În decursul atâtor ani nu a rămas nici o funcțiune preoțească, nici o liturgie sau vecernie neîmplinită cu pietate și fără grăbire; eu nu mi-am căutat altă recreație ca alții — la scâlzi etc. — ci recreația mea a fost: să fiu cu poporul și să împlinesc datorința de păstor, că eu am știut și știu că: **preotul nu-i al său, ci al poporului.** Cu durerile lui ca și cu bucuriile, m'am identificat.

Azi acest popor e cel mai bogat, moral, deștept și bine crescut și creștinește și naționalcește — în proporție cu timpurile împrejurările și trebuințele lui. Pentru băta, tâlhării ș. a. nu-i nici un suflet calificat, nici în prinsori nu se află nime; toți oameni trezi, cruțători, de ordine, curăți și supuși la legi și deștepti. Oamenii bătrâni, apoi inteligența câtă o avem, sunt apostoli adevărați ai pildelor bune, cari, și prin cari se crește și îndreaptă cei tineri și se coreg cei ce ar ră-tăci. Toți moderați, neiuibitori de alcool; pomene nu se fac și când se fac — rar — fără beuturi; tot așa și ospetele de nunți. Tineretul la toate jocurile și convenirile nu folosește alcoolului, și e strict controlat și catehisat. Din lupta mea pentru deșteptarea și progresul poporului, — și cu ajutorul învățătorilor noștri și a altor părinți buni — s'a rezultat: că în fiecare casă aml 1-2, sau și toți știind ceti și scrie românește, iar dintre cei mai tineri 80 procente.

Carte de rugăciune vei afla mai în toată familie, și e o plăcere să-i vezi cum vin cu cartea la biserică.

Au apoi și alte cărți folosite, și te înșantă sura vezi juminea alergând către școală în Dumineci și sărbători, unde careva dintre învățători, sau noi cu toții ne ocupăm cu el. Peste 20 familii au ziar: „Románul”, „Gaz. Trans.”, „Poporul Român”, „Libertatea” ș. a. cari și în câmp le cetesc. Avem reuniuni de morți, de cânt și de cetire și Reuniunea sf. Maria.

S'a clădit biserică monumentală fără a fi pus nici un filer greutate — arunc — pe popor, tot așa și școala nouă; are confess. 3 învățători și acum se va aplica al 4-lea — dar școala și limba nu ne-am vândut-o — și nici o datorie — pasiva — nu avem nici ca confesiune, nici ca comună politică. La ajungerea acestor frumoase rezultate a trebuit cineva să contribuie. Am contribuit cu tactul, cu prudența și cu ajutorul fruntașilor poporeni și inteligenți, și cu buna armonie ce am ținut-o biserica, școala, preotul, senatul bisericesc și primăriile comunale și cu organele superioare politice, fără ca prin aceasta procedare să fi dejosit, vindut sau lăsat nimic din dreptul la limba și legea noastră — și așa nu ni s'a făcut piedeci la nici o lucrare. Așa am făcut de zeci de ani, ori cine să fi fost la forurile politice și așa făcând, am câștigat toți. Și legea creștină ne predică pace, și ascultare; și eu de ce să nu propovăduiesc și alimentez pacea și concordia?!

Se poate deci tîmbra de ajuns la „săpă de lemn” un popor treaz, diligent și cruțător, apoi și deștept, inteligent, și care are în avere privată peste 2 milioane după prețurile locali, apoi case, edificii economice frumoase și curate ca un orașel; apoi are peste 1600 vite cornute de rasă sviterană, pinzgau și la vre-o 4000 de oi, apoi porci, cai, plugul său, carul și coasa și vatra sa, care avere mișcătoare, fără greș, valorează 3-400 de mii, și în relație cu aceasta avere colosală nu este pasiva mai mare ca de 3-40 mii, contrașă nu pentru lux, ci investită în cumpărare de avere și de clădiri. Arunc — dare după darea reg. — nu este, tot aruncul constă în o taxă de 500 cor. dare de școală, pe confesional: un minim la o școală cu 3 respective cu 4 învățători.

Anii aceștia 2 au fost răi și s'a simțit lipsa bucatelor în țara întreagă, dar răutatea anilor nu am provocat-o nici eu și nici alții, așa a plăcut lui Dumnezeu, dar pentru aceea încă nu s'a subminat subsistența și existența celor buni, cuminti și deștepti, și nu s'a ajuns la „săpă de lemn”, după cum a scris anonimul, ca să discrediteze și persoana mea și să strice și creditul unui popor vrednic.

În cât despre partea calomniată: că nu aș fi ținut prelegeri populare etc., este dovadă deșteptăciunea și inteligența ce o posedă poporul: inalfabetismul lui, cărțile, ziarele, modul corect de trai și igiena lui. Aceasta nu ar fi, dacă nu mă interesam eu și alții de el. Să vie calomniatorul ordinar și să întreb: dacă a rămas neinstruit în vre-un obiect din ori ce ram ar atinge sufletul, trupul și întreaga lui viață; privească indicele meu purtat de zeci de ani, și va afla în el nu 10 ci de 3 ori zece prelegeri — instrucții — în fiecare an din domeniul trebuințelor zilnice a poporului — făcute până a nu fi agenturile „Astrei” și după aceea. Am instruit după sex, etate, condiție socială totdeauna. Și dacă s'ar lăsa calomniatorul ca să-l lovească peste nasu-i gros cu fascicolele prelegerilor — instrucțiilor — ținute de mine, de bună seamă s'ar rușina de atâtea minciuni scrise la adresa mea.

O comună — și politică și biser.-școl. — și un popor recunoscut de toate superioritățile ce stă în frunte între comunele unui stat, nu se poate mânji prin peana înșinsă în negreala unui creier și inimă neagră.

Poștească ori cine la fața locului și se va convinge despre adevăr, iar tu calomniatorul din tufă, puneți cadoul tău infect sub nas, ca vrednică distincție a lucrării și scrisului tău mărcșav.

Rodna-nouă, April 1914.

Pamfilu Grapin,
paroh-protopop.

AVIZ.

Am onoare a aduce la cunoștința onorațiilor clienți, că mi-am mutat cancelaria advocației pe strada József föherczeg sub Nr. 18, pe partea și în apropierea bisericii lutherane.

Cu stimă:

Dr. SEVER MICLEA
advocat, Arad.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNE SUMARA.

1913.		ACTIV		1914.			
30 Martie				29 Martie	29 Martie		
205 837 995	149 230 995	} stoc metalic {	aur	155 996 828	210 328 479	212 639 828	
	56 607 000		trate consid. ea aur	56 642 000			
1 494 780			Argint și diverse monede		667 438	631 929	
148 412 090			Portofoliul român și străin		182 958 923	198 775 582	
	15 992 800	} Impr. pe ef. publice {		24 394 800			
83 672 075	33 205 800		} 17 679 275	Impr. pe ef. publ. în et. ext.	43 848 000	50 749 060	49 308 440
	15 526 026			din care nu s'au ridicat lei	18 782 000	24 914 140	
12 895 740			Imprumutul Statului (fără dobândă)		11 924 059	11 924 059	
11 999 891			Efectele Capitalului social		11 999 674	11 999 674	
17 319 977			Efectele fondului de rezervă		16 933 877	16 933 877	
4 150 281			„ amort. imobil. mobil. și mașinilor		4 070 281	4 070 281	
6 413 430			Imobile		6 605 924	6 605 974	
884 725			Mobilier și mașini de imprimerie		1 026 322	1 045 093	
910 494			Cheltuieli de Administrațiune		910 191	955 814	
109 006 637			Efecte și alte valori în păstrare		150 166 987	149 443 987	
111 511 675			Efecte în gaj și în păstrare provizorie		132 757 427	133 352 527	
86 281 910			Conturi curente		9 813 435	12 174 277	
7 925 966			Conturi de valori		20 847 336	20 939 201	
4 711 742			Conturi diverse		33 538 595	26 138 690	
713 469 408					845 298 008	856 937 739	
			PASIV				
12 000 000			Capital	12 000 000	12 000 000		
34 821 430			Fond de rezervă	36 818 268	36 847 988		
5 018 580			Fondul amort. imobil. mobil. și mașini	5 309 358	5 309 358		
406 043 140			Bilete de bancă în circulațiune	422 989 540	433 930 380		
2 490 538			Dobânzi și beneficii diverse	2 671 115	2 910 791		
11 657 578			Conturi curente și recipise la vedere	26 855 798	26 287 176		
220 608 312			Efecte și alte valori de restituit	282 924 414	282 796 514		
21 829 830			Conturi diverse	55 729 515	56 825 532		
713 469 408				845 298 008	856 937 739		

Taxa: Secont 6%, Dobânda 6%

Din prilejul sinodului eparhial

ofer on. participanți camerele mele, bucătăria mea gustoasă și cafe-neaua mea.

Cu distinsă stimă

Csermák Ágoston

proprietarul hotelului „CENTRAL”, Arad. (Ca 2061)

Bătăturile,

scortoșenia pielii, urciorii de pe mâni și din față încetează în decurs de 1 zi dacă folosești „CANNABIN”

1 sticlă 1 cor., francată 1 coroaună 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregătitor: Dr. E. FLESCH, farmacia la „CORDANĂ” la Győr

Lucrări

de acoperire cu țigle și ardesie

cu garanță pe un an, cu prețuri convenabile și în mod specializat execută

Ráoz György

maestru de acoperit cu țigle și ardesie

Arad, str. Mikes Kelemen nr. 17.

La dorință merg la fața locului atât în provincie cât și în localitate. (Ra 1978)

Park-sanatorium

BUDAPEST, VI, Aréna-út 84/b. Városliget.

Desp. urologic, pentru suferinzi de boale de rinichi — bășică și postata. Le 2058

Balsamul farmacistului A. THIERRY



Allein echter Balsam aus der Schuttseng-Apothek des A. Thierry in Pregrada bei Rohitsch-Sauerbrunn.

e veritabil numai dacă are marea de scutire călugărească. Are efect excelent la boalele organelor de respirație, tuse, tuse, tuse, răgușală, catar de gât, boale de plămâni, lipsă de apetit, mistuire neregulată, boale holerică, influență, cărcei în stomac, etc. etc.

12 sticle mici, sau 6 sticle mari, sau 1 sticlă mare pentru călătoria 6 cor. 60 fil.

Alifia Centifolia a farmacistului A. THIERRY

are efect excelent contra oricărui răni învechite din cancer, inflamații, aprinderi, carbunculul, pentru îndepărtarea obiectelor străine, face de prisos operațiunile dureroase, împiedecă înveninarea sângelui. 2 tegle 3 cor. 60 fil. trimițându-se banii înainte sau cu ramburs. — De vânzare în Budapesta la farmacia TÖRÖK I. pre-um și în cele mai de seamă farmacii din țară.

In cantități mari în drogherie: Thalmayer & Seltz, urmașii lui Kochmeister, Radanovits Testv. Unde nu se găsește să se ceară direct dela proprietarul: Ke 2030

A. THIERRY, farmacie la „Ingerul păzitor” Pregrada (lângă Rohitsch).

La comenzi mai mari se acordă rabat considerabil!

Fiecinie

are deja cunoștință!

că cele mai bune și mai ieftine

parfumeri

și stropitoare de Paș

se pot procura dela

Drogheria Centrală

Vas Sándor és Társa

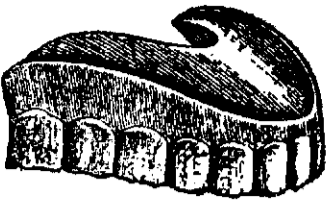
Arad, Bulev. Andrásy.

Va 1098

FELICIAN PAPP

DENTIST DIPLOMAT

Simleul-Silvaniei
(Szilágyosmlyó),
Arany János-utca 1.



Execută coroane de aur și platină, șiruri complete de dinți în cauciuc și celuloid, apoi dinți artificiali fără de pod și cari nu se scot din gură, barte potrivite pentru a putea mânca pe ei și cari înlocuiesc deplin dinții naturali. Vindecă dinți și rădăcini bolnave, execută plombare de rădăcini cu aur, platină, argint, porțelan și cu cel mai noul dinți. Stelle cari pot fi schimbate, și cari se potrivesc și la poduri cari nu se scot din gură.

Po 1802—15

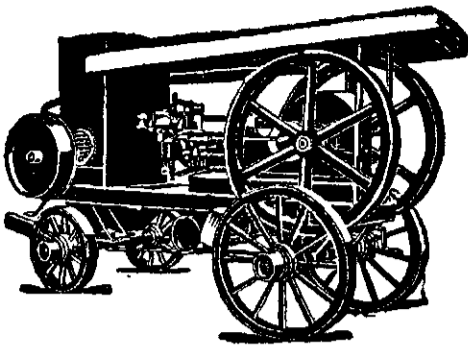
RĂMĂȘIȚE DE STOFE

Le 1942
cari s'au aglomerat în magazinul meu, le vând sub preț, cu o reducere colosală. Aceste rămășițe de stofe sunt suficiente pentru haine întregi p. bărbați, pantaloni, paletone, costume pentru femei, jupoane etc.

Cereți mostre de rămășițe din stofe pentru BĂRBAȚI și FEMEI.

și le veți primi gratis și franco dela:
KARL KASPER
fabrică de stofe INSBROK, 402.

Fabrică
le mo-
toare cu
gaz în
Drezda
soc. pe
acții mai
nainte
Moritz
Hille.



Cea mai veche și mai mare fabrică de motoare cu gaz în germania-centrală.

Agentură principia: **KALMÁR ERNŐ**, mașinist diplomat
BUDAPEST, VI, Podmaniczky-u. 4. Telefon 22-76.

Motoare in orice mărime. — Motoare cu benzină, gaz, petrolu, oleiu brut, gaz terestru, Diessel și absorbitoare. Prospecte și trimiterea inginerului la fața locului gratis. (Ke 1592)

Mamele buhe se îngrijesc să dea copiilor de cină prăjituri nutritoare și gustoase. Cu puțină osteneală și cu puțină cheltuială se pot pregăti prăjituri dulci excelente cu prafurile pudding alui Dr. OETKER, cari se pot căpăta în extracte de vanilie, smeură, mandulă lămăe și ciocolată iar copii le consumă cu multă plăcere. Dintr'un pachet de 15 fileri de praf pudding adăogând un jumătate litru lapte, 2 ouă și 5 dkgr. zahăr se poate pregăti o cină excelentă pentru 5—6 copii. Deoarece puddingele se pregătesc cu licitar de poame, fără smântână, acestea promovează gustul și valoarea nutritivă. Ke 1808

Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiunile de mașini este a lui

Kovács István

Temesvár-Józsefváros, str. Fröbel nr. 58.
(Casa proprie).

fabricant de trăsuri și autocaroserie, furnizorul postelor reg. ung. și mecanismelor militare. — Mare depozit permanent de totfelul de trăsuri și calese noi și folosite. — Atelier de reparatură. — Atelier de făurarie, rotarie și de instruit. (Ke 1923)



Garai Károly

maestru de mobile de fer și aramă

ARAD.

OFERĂ: mobile de fer și de aramă, matrașuri de sârmă, șezuturi de sârmă pentru trăsuri, paturi pentru copii și trăsuri pentru copii, garnituri de aramă mese pentru spălat complete, paturi și matrașuri ce se pot strânge. Aranjamente pentru hoteluri și cafenele pentru spitaluri și institute.

PRIMESC spre executare orice lucrare în această branșă cu prețuri foarte convenabile. (Ga 1785)

Comandele din provincie se execută prompt.

Szegő Ferencz és Társa
gépkereskedelmi vállalata
BUDAPEST,
V. Szabadság-tér 17.
(Tőzsdepalota).

Agencia principală în Ungaria a fabricii de motoare sistem „Teco” a firmei Tobler et Co. din Berlin. Motor cu benzină, excelent cu patru pale fără ventil.
Cele mai noul stabilimente de motoare pentru absorbirea gazurilor și motoare-Diesel.
Garanța cea mai mare. Condițiuni favorabile de plată. Cereți catalog.
Se 1822

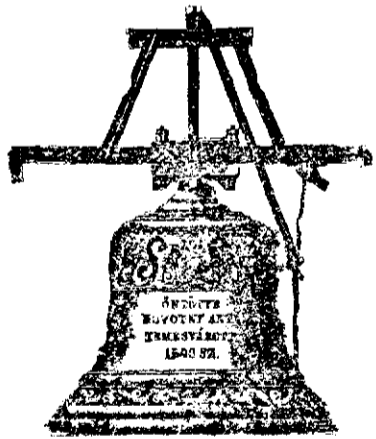


Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătoria de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

ANTONIU NOVOTNY, TIMIȘOARA-FABRIC.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nouă a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce în ușurință în orice parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GAURITE, de dânsul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă decât cele de sistem vechiu, astfel că un clopot patentat de 327 klg. este egal în ton cu un clopot de 461 kilograme patentat după sistemul vechiu. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de aliniatitate, — spre preajustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. — Prețuri-curente ilustrate trimis gratuit.



Reparator-ul lui KRIEGER

are efect sigur contra reumei, — podagrei, — ischiasului, — junghiarilor, — sfâșieturilor durerilor de spate, etc.
De decenii acesta s'a dovedit un medicament înțeles de un efect neîntrecut și, că el a ajutat câtorva mii de oameni, asta o dovedește numărul extraordinar de mare al scrisorilor de recunoștință și mulțumiri.
In spitalul Rókus făcându-se încercări în 132 de cazuri, în 126 cazuri s'a obținut o vindecare deplină.
1 sticlă mică de Reparatör a lui Krieger 1 cor., 1 sticlă mare 2 cor.; de vânzare în farmacii, dar fiindcă sunt și falsificări, e mai bine a se comanda on posta per ramburs 5 sticle 5 cor., sau 3 sticle mari 8 cor. franco exclusiv dela preparator:
Farmacia KRIEGER
BUDAPESTA, Kálvin-tér. — Le 1772

DR. JULIUS VON SIMON

operator, medic-șef al casei județane de bolnavi ambulator pentru bolnavi privați

Timișoara-Elisabetin (Temesvár-Erzsébetváros) Huyadi-ut 6., et. I.

Ordinări chirurgice pentru boale de urechi, de nas, de gât și boale femeiești.

Tratament ambulator pentru boale chirurgicale, vizitațiuni cu raze Röntgen, tratament spec. cu Röntgen, galvanizațiune-electrolyse, masaj vibratio-electric.

SI 1593

La dorință stau la dispoziție camere confortabile pentru bolnavi. In urma aranjamentului perfect e posibilă orice operațiune.

STEFAN REGEI

măstru faur

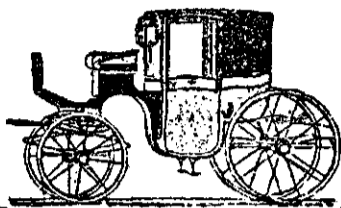
Lugos, Str. Buziaşului Nr. 30. (Casa proprie)

Ofer on. public bogatul meu magazin de totfelul de
birje, drocare și totfelul de trăsuri țărănești.

CATALOG
ilustrat se trimite
gratis și franco.

(Re 1984)

Prețuri ieftine.



Lucrările de faur,
reparările trăsurilor și alte
lucrări în această
branșă se execută în mod
artistic.

Cel mai vechiu magazin și atelier de reparaturi în
ARAD, de biciclete, mașini de cusut și gramafone.



Declar în modul cel mai hotărât, că Bicicletele
„Original Victoria” și „Puch” precum și
mașinile de cusut „Pfaff” sunt de vânzare
exclusiv numai la mine.

HAMMER VILMOS

ARAD, Szabadság-tér nr. 5/6.
Timișoara—Ioșefin (Temesvár-
Iózséfváros) Hunyadi ut nr. 14.

Vânzare exclusivă de mașini și plăci Pahté,
gramafone „COLUMBIA” și originale și
cele mai noi plăci românești.

Mare atelier special de reparaturi

Mașini de cusut „INER” cu prețuri foarte ieftine.

Băile de aburi și de
vană alui OPRE
ARAD, piața Tököly nrul 1.

Băi de aburi

comforte stau la dispoziția on. public pentru
bărbați dim. dela 5 până d. a. la ora 1.
p. femei Luni și Vineri d. a. dela 2—6.

Bai de vană

băi de cabină dimineața dela ora 5 până seara
la ora 10. Abonament de 10 buc. bilete
:: pentru băi de aburi 8 cor. ::

(E 2089)

Nou local de hotel și ospătărie

Aduc la cunoștința On. public din Arad și provincă
că am deschis un local de HOTEL ȘI OSPĂTĂRIE
provăzută cu confortul cel mai modern în Arad,
Pécskai-ut 1a. Mă voi nizu totdeauna să servesc
On. oaspeți mâncări gustoase, beuturi nefalsifi-
cate etc etc. :: Camere se dau cu prețuri ieftine.

Prețuri ieftine.

Serviciu conștientios.

Roagă binevoitor sprijin:

SCHORMAN ISTVÁN

proprietarul hotelului și ospătăriei „LONDON”
ARAD, Pécskai-ut 1a.

(So 1989-5)

MENZEL K. C.

fabrică de plăci pentru acoperit, — ciment de
lemn, — asfalt și plăci de izolare POZSONY.

Birou în Budapesta: VII., Erzsébet-körút nr. 13.

Reprezentant: **SÁNDOR ARNOLD.**

Inf. 1696 POZSONY.

Decorat cu 25 dipl. SZOMBATHELY.

Telefon „József” 41-01.

Placă ancorată brev. e cel mai bun material de izolare al se-
colului. — Execuție de pardosire cu asfalt acoperire și izolare.

„Ruganit”, placă de piele pentru acoperit fără miros.

Execută totfelul de lucrări de asfaltare, acoperire, izolare etc.
cu specialitate. (E 2029)

**Léber Gyula**

prima fabrică ardeleană de matrațe,
de sârmă, de stofă, de sârmă pentru
garduri și matrațe cu coardă.

Cluj (Kolozsvár)

Egyetem-utca 7 și Petőfi-utca nr. 13.

(Le 1788)

Oferă țesături de
sârmă, garduri și
porți de gală pen-
tru grădini, păduri,
vii, morminte etc,
sârmă pentru gar-
duri la curtea de
galițe, matrațe de
sârmă cu prețuri
convenabile, deja
dela 30 fil. în sus.
Prețurent ilustrat
cu provocare la
ziarul acesta se tri-
mite gratis și franco.

**Pictură pe sticlă
și atelier mozaic**

pentru biserică și alte feluri de clădiri.

Adjustare cu sticlă decorativă în stil ANTIC și
MODERN în cadru de ARAMĂ și PLUMB, cu
prețuri convenabile execută

RUHR és SPITZ

Budapest, VIII., Nap-utca 8 sz.

Proiecte și prospecte gratis.

(Ru 1929-60).

Aduc la cunoștința stimate-
lor dame, că am sosit dela
Viena, și mi-am aranjat pră-
vălia cu pălăriile cele mai
frumoase după ultima modă.

LI 2098

Cu stimă:

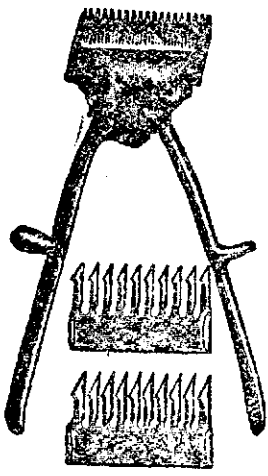
LICHTIG IRMA

ARAD, strada Weltzer János nrul 2.



NU MAI E LIPSA

ca să tunzi părul clasuri întregi cu ajutorul foarfecilor și al piaptânului. *Fiecare econom* poate comanda pe o carte postală pe seama familiei



Mașina de tăiat părul Solingen

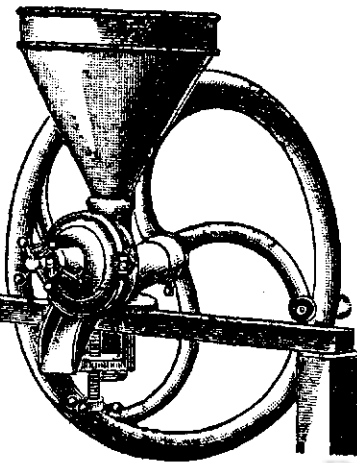
pregătită din cel mai bun oțel. Foarfecile mașinilor noastre nichelate sunt ascuțite și ciselate cu mare îngrijire și astfel să și expedieze, alăturându-se la o mașină și un piaptân de tăiat de 5 și 10 mm un feder în rezervă. Expedierea se face și cu ramburs, ori trimițându-se banii înainte. — Prețul unei bucăți 5 coroane, două bucăți se trimite franco. o o o o o o o o o o Ha 1844

DANIEL HAUPT



magazin de expediție, Fogaras.

Orice reparație la rășnița „Texas” o execut gratis



Correspondență în limbile germană și franceză.

„TEXAS” rășniță americană de mână

Rășnița „Texas” este cea mai bună și mai ieftină rășniță, a veacului prezent; macină totfelul de semințe, porumb, ovăs, orz, fasole, mac etc. Singurul instrument de mână care e foarte potrivit în gospodărie.

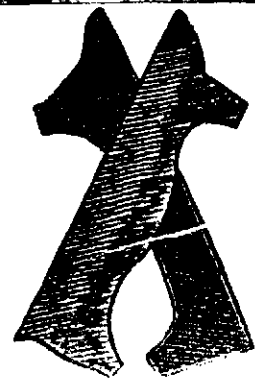
PREȚUL: 25 COROANE.

Ki 1930 FIRMA

KIRÁLY SÁNDOR

BUDAPEST VI., Felső-erdősor-u. 4.

IN ATENȚIUNEA CĂLTUNARILOR!



Cele mai frumoase și mai bune fețe pentru ghețe și pentru cisme și achizite pentru ghețe mai bine și mai ieftin se pot procura
Ve 1765 dela:

Dacă dorești să ghețe bune și comode dar și elegante pe lângă prețuri foarte moderate, atunci te adresezi cu încredere firmei:

WEIDNER JAKAB, fabrică de fețe pentru ghețe — călțunar pentru domni și p. femei

Lugoj, str. Széchenyi. :: Telefon: 87. :: Prețurent gratis

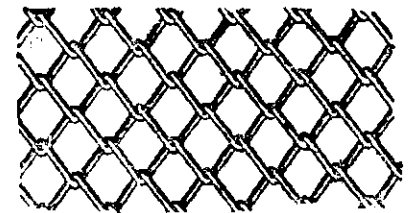
Folos puțin, circulație mare.

Fabrica Első szabadkal sodronyszövő fonó- és vasszerkezeti gyár in Szabadka

execută și expediază grabnic țesături de sârmă în 6 și în 4 colțuri, matrațe în cadre de lemn și fer, sâțe, ciururi și țesături de Rabitz, sâțe și ciururi gata.

Cereți-mi oferte.

(Bu 1875)



Ciururi pentru nisip și pentru apărarea contra schintellor. Foiu pentru biserici, ferestri de fer și scutitoare de ferestri și totfelul de lucrări în această branșă.

Prețurile și lucrările mele sunt afară de concurență.

Telefon interurban 604.

Telefon interurban 604.

Agentura

principală exclusivă a renumitei fabricice de motoare R. H. LISZTER & Co. Ges. M. B. H. London (Anglia).

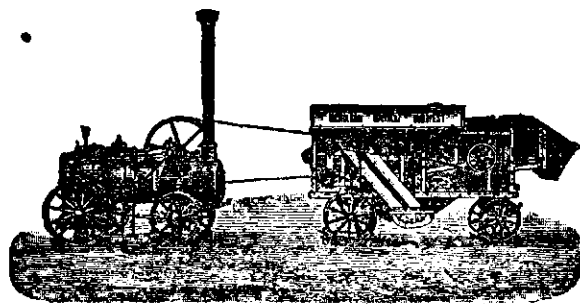
Cele mai noi motoare de benzină, absorbitoare de gaz și motoare cu ulei brut.

Garanță deplină.
Consumație puțină de benzină.

Manuare simplă.
Durabilitate extraordinară.

==== Fără perturbări în lucrare. ====

GARANȚA deplină p. imblătit și pentru puterea de lucrare.



CONDIȚII favorabile de plătit (pe mai mulți ani).

Schimb de motoare și batoze uzate. ===

FRAȚII BURZA

cea mai mare firmă românească, magazin de motoare, mașini de imblătit și totfelul de mașini agricole.

A R A D, Piața Boros Béni Nr. 1. (Casa poprie).

Celor interesați le serveste cu explicații și prospecte.

În scopul de a lega afaceri merge în persoană pe cheltuielă proprie la fața locului.

Cereți gratis marele preț-curent ilustrat.

Mare magazin de vehicule și mașini de imblătit cu aburi.